

Vážený příteli, zásadně s vaším názorem nesouhlasím, ale dám život za to, aby ste ho mohl proslovit.

(Voltaire)

československý nezávislý měsíčník

srpen 1969

číslo 1

prohlášení českých a slovenských intelektuálů

Uplynul rok od okamžiku, kdy vojska pěti zemí Varšavské smlouvy přepadla Československo, aby přervala vývoj, který byl nastoupen po lednu 1968.

Jsmě přesvědčeni, že to byl jedinečný pokus o přeměnu mocenského totalitního systému ve společenství, budované na humanitních a demokratických základech, ve kterém by člověk stál ve středu všeho politického usilování. Byla to revoluce intelektu proti hrubé síle. Česká a slovenská inteligence se ve své naprostě většině dala do služeb tohoto obrodného procesu, jak to také odpovídá jejím nejlepším tradicím. Spolu se všemi složkami národa se pokusila tak vytvořit dílo, které bylo nejen nadějí všech českých a slovenských lidí, ale ke kterému vzhlízel s obdivem a s i celý demokraticky myslící svět.

Dnes v srpnových dnech roku 1969 cítíme proto, my čeští a slovenští intelektuálové, kteří v důsledku posrpnového vývoje jsme odešli z vlasti, povinnost prohlásit (tím spíše, že naši kolegové v Československu byli násilně umlčeni), že tento nadějný československý vývoj byl brutálně ukončen zásahem vojsk pěti zemí Varšavské smlouvy. Trváme na tom, že okupace Československa cizími armádami, údajně motivovaná jako akce na záchranu socialismu, byla ve skutečnosti, jak prokazuje roční vývoj, imperialistickou policejní akcí proti lidskos-

ti a pokroku. Sovětský svaz tak zůstal věrný starým velmocenským tradicím, jako četník Evropy. Na tomto faktu nemůže nic změnit ani dodatečně vypracovaná doktrína omezené svrchovanosti socialistických zemí, ani současná politika vedení Komunistické strany Československa, která se snaží sovětský čin legalizovat. Stanovisko Komunistické strany Československa na poradě dělnických a komunistických stran v Moskvě roku 1969, je faktickým popřením státní suverenity Československa a je nebezpečně především tím, že dává do rukou sovětských vůdců zbraň proti všem pokrokovým silám ve světě, které sovětskou invazi do Československa odsuzovaly a odsuzují.

Okupace Československa demaskovala pravou podstatu sovětské politiky, právě tak jako dnešní politika vedení Komunistické strany Československa prokazuje, že je stranou plně závislou na Komunistické straně Sovětského svazu, že se ztotožňuje s jejími cíli i prostředky na jejich dosažení. Chceme říci, že tyto prostředky i cíle jsou nám dnes, po roce okupace Československa, stejně cizí, jako byly v době, kdy jsme vedli boj proti klíče Antonína Novotného.

My, čeští a slovenští intelektuálové, žijící dnes v zahraničí, prohlašujeme, že jsme neresignovali na ideály humanitní a demokratické, o které jsme usilovali v Československu do srpna 1968, naopak, že je naší povinností pomáhat při jejich uskutečňování nadále, byť i nyní v daleko obtížnějších podmínkách.

Stanislav Bor, dramaturg, Joža Bulíř, architekt, Drahomíra Bulířová, výtvarnice, Jana Bürgerová, výtvarnice, Karel Dirka, fotograf, Jiří Dostál, hlasatel, Jaroslav Duchoň, lékař, Růžena Dvořáková, lékařka, Karel Friedrich, žurnalista, Stano Gilan, student, Petr Grym, žurnalista, Evžen Illin, hudební skladatel, Viliam Janovský (pokračování na str. 2)

Gesto mluví za vše. Brno — srpen 68.

rozhovor slávy volného s evženem loeblem:

oni vlastně bojují proti socialismu

Naposledy jsme spolu hovořili uprostřed rušných československých dnů. Bylo to v noci, okamžitě po premiéře dramatizace jeho knihy „Svědectví o procese“ v brněnském divadle. Neviděli jsme se však, byl to interview po drátě, pro rozhlasový pořad „Pisničky s telefonem.“ Teprve teď sedíme proti sobě, mohu si dobře prohlédnout bývalého náměstka ministra zahraničního obchodu, později odsouzeného zrádce a špióna, ještě později skladníka, pak opět ředitele Státní banky v Bratislavě a nyní již opět zrádce, profesora university v New Yorku. Reaguje rychle, téměř impulzivně na všechny otázky, občas některou myšlenku zdůrazní gestem ruky. Nevěřil bych — že toho má již tolik za sebou.

VOLNÝ: Pane profesore, charakteristik polednového vývoje již bylo proslověno mnoho. Přesto bych se zeptal jak vy byste osobně charakterizoval ten vývoj, kterým prošlo Československo od ledna do srpna 1968.

LOEBEL: Při posuzování třeba rozlišovat mezi dvěma věcmi: mezi javy a podstatou těch javů. V nás išlo o to, reformovat poriadok spoločenský, ekonomický, ktorý existoval do tých čias. V procese uskutočňovania reforiem sa postupne ukázalo, že vlastne reforma nie je možná, že ide o revolúciu. O revolúciu nielen v ekonomickom zmysle, ale aj v celospoločenskom zmysle. Treba tiež vidieť, že tento proces platí pre všetky socialistické štáty. Nemožno zaspáť 30-ročný vývin a potom reformovať. Všetky tieto štáty, vrátane Sovietskeho zväzu, sú tehotné veľkou revolúciou. Vidíme, že Chruščovov pokus reformovať musel zlyhať...

VOLNÝ: ... práve preto, že chcel reformovať...

LOEBEL: ... lebo chcel reformovať... musel stroskotat.

VOLNÝ: Čili pane profesore, domníváte se, že Leden byl duka-

zem toho, že selhal socialismus jako systém nebo, že socialismus vlastně dosud neexistoval?

LOEBEL: Ja by som to charakterizoval tak, že existovala prvá fáza socializmu a nie socializmus. Prvá fáza, ktorá znamená vyvlastnenie vlastníkov. Druhá fáza znamená privlastnenie národu, ale toto privlastnenie sa u nás konalo vo forme privlastnenia v prospech politbyra. Politbyro dostalo všetky atribúty vlastníka výrobných prostriedkov. Fakticky potom išlo o to, vyvlastniť vyvlastniteľa, vyvlastniť politbyro.

VOLNÝ: Pane profesore, vy kladete dôraz neustále na ekonomickou stránku vecí. Můj osobní názor je ten, že šlo spíš o humanizaci společnosti.

LOEBEL: Áno, to rozhodne. A o ekonomickej stránke som hovoril len preto, lebo som chcel ukázať, že dokonca malá ekonomická reforma nie je možná, že aj to si žiada revolúciu. Socializmus stalinického typu vychádzal z vlastníctva. Politbyro je vlastníkom vecí a ľudí. V tom zmysle bol ten režim nefundský. Nebol to socialistický režim. Bolo to fakticky

vykorisťovanie v prospech mocenského postavenia určitej byrokracie, alebo určitých parazitov. Na rozdiel od kapitalistov sa oni vyznačovali najmä tým, že boli neschopní a že im išlo len o mocenskú a nie ekonomickú stránku vecí.

V niektorých pojanuárových diskusiách sme žiadali, alebo postavili sme si otázku, ako usporiadať spoločnosť, aby dala najväčší priestor pre sebarealizáciu, sebauplatnenie, pre rozvinutie človeka. Nie je tak rozhodujúce, či odpovede boli správne, alebo neboli správne. Rozhodujúce je, že taká otázka vôbec bola postavená. Že to nebola otázka, ako dosiahnuť vyšší ekonomický rast, alebo profit, o vedúcej úlohe triedy, alebo vedúcej úlohe strany, že to bola otázka o vedúcej úlohe človeka.

VOLNÝ: My jsme tedy šli dál a chtěli jsme řešit filozofii člověka. Jeho postavení ve státě, ve světě vůbec.

LOEBEL: Áno. Akonáhle sú fyziologické potreby človeka akotak ukojené, vystupujú do popredia ľudské problémy. Problémy človeka, oveľa komplikovanejšie, totiž oveľa subtilnejšie, na ktoré človek oveľa citlivejšie reaguje. To je celkom nová problematika. To je revolučný skok, to nie je len nejaké pokračovanie. Proletariát bojoval za lepšie postavenie robotníka, umožnilo sa to tým, že sa aplikovala vyvíjajúca sa veda. Bez toho by nebolo postavenie robotníctva lepšie, ale tiež bez boja robotníctva by sa nebola aplikovala veda a v tom bola pokroková zložka elementu robotníckeho hnutia. Ale akonáhle sme raz dospeli do štádia, že tie základné potreby sme bez všetkého schopní riešiť, tak sa dostáva do popredia úloha človeka.

VOLNÝ: Tedy šlo o syntézu marxizmu s existencializmom?

LOEBEL: Nie. Ja si myslím, že marxizmus v klasickej forme, je učenie, ktoré sa opiera o filozofiu, o filozofické zovšeobecnenie New- (pokračování na str. 2)

prohlášení českých a slovenských intelektuálů

(dokončení se str. 1)
režiser, Josef Jedlička, spisovatel, Benzi Kandler, grafik, Tomáš Kostla, ředitel nakladatelství, Danica Kostová, žurnalistka, Rudolf Kováč, architekt, Jaroslav Kučera, žurnalista, Jiří Kučera, lékař, Evžen Loebel, profesor, Peter Mandzjuk, grafik, Karel Mikuláš, filosof, Pavel Minařík, hlasatel, Zdenka Neumannová, žurnalistka, Peter Noskovič, hlasatel, Marcela Novotná, žurnalistka, Ladislav Pavlik, režisér, Pavel Pecháček, žurnalista, Yvona Přenosilová, zpěvačka, Pavol Pušora, architekt, Sylva Součková, žurnalistka, Ernest Stredňanský, režisér, Ivan Sviták, filosof, Václav Syrový, kameraman, Emil Štefan, žurnalista, Tatana Tadičová, knihovnice, Karol Těhnik, žurnalista, Josef Vedlich, žurnalista, Ludvík Veselý, žurnalista, Sláva Volný, žurnalista.

dopis z domova

Prátel!
Velká hospodářská krize, která nás dovedla do nynějšího stavu, pokračuje dál. Vinníky známe. Až dospějeme k úplnému hospodářskému zhroutilí, najdou se občané, kteří jménem lidu požádají o připojení naší republiky k SSSR a prohlásí nás neschopnými samostatnosti. Kdo se k tomu propůjčí? Patrně ti, kteří se neostýchali: v srpnu 1968 zavolat vojenská VS ničit naši dráhou a krásnou zem. Mnozí si to neuvědomují a mlčí. Ale my nesmíme mlčet! V červenci a srpnu přijdou statisíce dopisů z CSSR na OSN přes neutrální Švýcarsko a Rakousko.
(Z dopisu, který v červenci a začátkem srpna koloval po celém území CSSR).

● Antolij Kuzněcov, který požádal v Anglii o posktnutí asyly, zdůvodnil svou žádost mimo jiné tím, že se nevrátí do SSSR dokud Československo nebude mít absolutní svobodu a dokud sovětská vojska neodejdou z československého území.

Sovětský list Literaturnaja gazeta oznámil, že Kuzněcov byl vyloučen ze Svazu sovětských spisovatelů za vlastizradu, za zradu socialismu a za politickou a morální bezpáteřnost.

Šéfredaktor Junosti Boris Polevoj, pro kterého měl Kuzněcov z Londýna přivést román o životě Leninově, nazval Kuzněcovovo prohlášení „ubohým pokusem vystupovat jako ideový bojovník a zamaskovat před anglickou veřejností podstatu své zrady“.

● Služeb Čedoku použilo letos o třetinu méně zahraničních záznamníků než v loňském roce. Projeví se to pochopitelně v

devizových příjmech, což bude mít opět vliv na pasivní ruch v příštím roce.

● Místo Josefa Smíd-majera, který musel odejít z funkce, zasedl na místo ústředního ředitele Československé televize dr. Jan Zelenka, který se již mnohokrát „osvědčil“, naposledy jako nový šéf Literárek a později Květlů.

● Bratislavský hudební skladatel Ján Cikker slavil obrovský úspěch v krásném prostředí Bavorské státní opery v Mnichově. U příležitosti Mnichovského operního festivalu byla zde premiéra jeho nové opery, inspirované slavnou Rolandovou Hrou o lásce a smrti. Dva tisíce premiérových diváků potleskem nadšeně applaudovalo i Václavu Neumannovi, šéfu České filharmonie za dirigentským pultem.

● V Praze zemřel 3. srpna nejstarší český knihkupec, a spisovatel L. L. Žižka, ve věku 103

let. Zejména pamětníci si jistě vzpomenou na jeho krámkové v Pařížské ulici.

● Martinských slavností ve znamení 50. výročí obnovení Matice slovenské se zúčastnila podle zprávy ČTK i celá řada Slováků žijících v USA, Francii, Jugoslávii a mnoha dalších zemích.

● Jazzový orchestr Gustava Broma je opět na cestách. Po účasti na jazzovém festivalu v Molde (Norsko) pojedou tenlo populární orchestr do Rakouska a Švýcarska. Zatím jen doma koncertů pro pana Broma mnoho není.

● Švýcarský novinář Bruno Meister přišel pěšky přes NSR do Prahy. Po cestě fotografoval a připravoval materiály pro reportáže o Československu.

● K uctění památky Jana Evangelisty Purkyně, jehož 100. výročí úmrtí vzpomíná letos celý svět, se konala pietní slavnost na vyšehradském hřbitově.

Informace členům městské organizace ex pražských novinářů

V současné době nemáme žádnou možnost veřejně se ohradit ani proti útokům ani proti tendenčnímu, zkrácenému hodnocení činnosti sdělovacích prostředků a své vlastní práce v nich. Jsme přesvědčeni, že novináři upřímně podporovali politiku KSC v polednovém období a že naše úsilí o objektivní a kritický pohled na minulost i současnost bylo jednoznačně socialistické. Pokládáme za zlašování skutečnosti, je-li dnes toto úsilí – z důvodů utilitární politických – označováno za oportunistické, pravičácké a dokonce za antisocialistické a protisovětské. Neodmítáme hodnotení své práce, naopak několikrát jsme žádali a znovu žádáme

konkrétní analytický rozbor činnosti sdělovacích prostředků v kontextu celého společenského vývoje.

Život a činnost Svazu českých novinářů jako společenské organizace NF jsou stále vážněji narušovány. To má za následek, že Svaz ztrácí charakter rovnoprávné organizace, která vyjadřuje a chrání společenské a profesionální zájmy svých členů. Výbor MOPN se otevřeně přihlásil k Provokaci českých umělců, publicistů a kulturních pracovníků, vyhlášené letos v květnu. A tedy i k těmto slovům:

„Můžeme být umlčeni. Nemůžeme však být nikdy donuceni k tomu, abychom vyslovili cokoli, co si nemyslíme. Můžeme být přinuceni o svobodu projevu. Nikdo nám však nemůže vzít svobodu ducha, jasnost vědomí a důstojnost. Rozum zůstává dál mírou činů a čest a věrnost mírou lidí“.

mého názoru, pracovat v ilegalitě a znovu a znovu se vracet k tým ideolém, které tu boli...

VOLNÝ: Nedopustit aby se poštěpily, nebo převrátily.

LOEBEL: Ano. Veď to je to největší, co tielo dva národy světa dali. Veď to je ich povinnost, nedovolit to pošínit. Bojovali sme za socialismus, za novú spoločnosť, za vyriešenie ľudských problémov, za veci, za ktoré generácie trpeli. Mali sme to na dosah ruky, a teraz sa toho niektorí ľudia vzdávajú. Vzdávajú sa toho, čo sme robili. To je to zarmucujúce a tu treba prehovorit do svedomia inteligencie, ktorá síce veľmi poctivo konala a koná i teraz, ale nechápe, že vôbec nešlo o československo-sovietsky konflikt, ale išlo o konflikt medzi humanizmom a reakciou, medzi socializmom a tým, že Sovietsky zväz bude žandárom Európy. Vôbec nešlo o nejaké chyby zo strany Sovietskeho

co vy na to říkáte?

S touto jedinou otázkou jsme navštívili celou řadu významných osobností a oznámili jim svůj úmysl vydávat nezávislé noviny. Uvěřejňujeme další odpovědi:

Jana Bürgerová, N. York, malířka: Držím vám palce.

Emil Štefan, Mnichov, býv. zástupce šéfredaktora Práce:

Prečo nie, ak budete hovoriť k domovu i o domove.

Karel Friedrich, Mnichov, býv. ved. redaktor Státního nakladatelství dětské knihy:

Jsem v rozpacích jak s vámi budu spolupracovat. Vy přece cenzuru nemáte. A co já si chudák bez ní počnu?

Josef Pejscar redaktor, Mnichov:

Přeji vám hodně úspěchu a zdaru. Každé podnikání v exilu vyžaduje hodně úsilí a hlavně vytrvalosti.

Viliam Janovský, Čs. televize Bratislava:

Je to pekné, milé a zaujímavé.

Yvona Přenosilová, zpěvačka:

Je to dobrá věc, jak jsem na „nulce“ už mohla poznat. Měli byste to dělat s plnou parou dál.

Kamil Winter, býv. šéfredaktor Televizních novin:

Odesli jsme z vlasti proto, abychom mohli svobodně přemýšlet a toto přemýšlení svobodně projevat. A tomu chce zřejmě sloužit i TEXT 69. Přeji vám mnoho úspěchů.

MUDr. Jaroslav Duchoň, lékař:

Čím víc bude těch, kteří budou věci nazývat pravými jmény dřív bude všem dobře.

oni vlastne bojujú proti socialismu

(pokračování se str. 1)
tonovej fyziky. Ale my dnes máme aj Einsteinovu fyziku. Tej zadpovedá celkom iná filozofia. Čiže v podstate, či sme si to uvedomili, alebo nie, nešlo po januári ani o revíziu, ani o reformu marxizmu, ale o revolučné prebudovanie marxizmu. O marxistické domyslenie marxizmu – kde by snád ani jedna poučka nezostala vo forme, ako ju formuloval Marx.

VOLNÝ: Ale po tom, co tedy říkáte, v tom se právě jevíla ta nesmírná nebezpečnost našeho postupu, především pro systémy, které stojí na dogmatickém výkladu Marxe. Báli se ne praktických jevových stránek věci, ale samotné podstaty.

LOEBEL: Ano. To by totiž muselo vyvolat ohromnou rezonanci v tej spoločnosti, ktorá je takisto tehutná na revolúciu, ako je aj naša. To by ohrozilo režimy, strany a ľudí, ktorým celkom stačí mať socialistické meno. Tito ľudia ani netužia po nejakom socializme.

VOLNÝ: Ti vládnouci.

LOEBEL: Ano. Oni vlastne bojujú proti socialismu. To vôbec nie je pravda, že u nás bola kontrarevolúcia. Okupácia je kontrarevolúcia. My sme uskutočnili prvú, skutočne socialistickú revolúciu v toni zmysle, že sme spojili vedeco-technickú revolúciu s humanizmom, a to je vlastný zmysel vedeckého socialismu. Sovietsky zväz mal v tejto situácii tieto alternatívy: Buď chce mať socializmus a potom už nemôže mať vedúcu úlohu a nebude už veľmocou.

Albo bude veľmocou a nedovoli slobodné rozvíjanie sa socialismu v ostatných východných krajinách. To bola tá križovatka, na ktorú sa Sovietsky zväz dostal. On sa vtedy rozhodol pre antisocialistickú, pre veľmocenskú politiku.

VOLNÝ: Já se však domnívám, že on se jinak rozhodnout nemohl, poněvadž už prakticky tu antisocialistickou politiku dělal několik desetiletí.

LOEBEL: Ano. My sme si v Československu nie dost uvedomili, do akej miery dnes Sovietsi opustili stanoviská XX. zjazdu. Riešenie problémov bude v tom, že vznikne XX. zjazd nový, ktorý si už nemôže dovoliť polovičatosť. Možno bude musieť viacštrébars národno-oslobodzovací boj no ten najslabší článok reťaze národov v Sovietskom zväze. Možno bude ani tak ťažba po humanizme jednotlivca, ako po suverénnom práve národov. Pretože teraz celý národy v srdci Európy sú na nižšej úrovni ako africké národy, kde sú ľudia negramotní, ale majú suverénne práva. Oproti tomu veľká Ukrajina a ostatné národy na východe sú zbavené najzákladnejších práv a tým samozrejme aj práv ľudských, lebo neexistuje neslobodný národ a slobodní ľudia.

Ale je ešte niečo, čo treba zdôrazniť. Sovietsky zväz nebol zastrešený ani atómovými ani vodíkovými bombami, ani NATO – len hŕstkou inteligencie, ktorá vedela zmobilizovať národ. Je to ohromné ponaučenie, že veľká citlivosť Sovietskeho zväzu je v

oblasti intelektuálnej, nikde inde. Keby Západ skutočne pochopil význam intelektu, potom by celý svoju zahraničnú politiku nebazíroval na starých konvenčných mocenských prostriedkoch, ale ako moderný štát, ktorý chce len intelektuálne ovplyvňovať. Taká politika by otriasla Sovietskym zväzom. V zahraničnej politike budeme musieť pochopiť, že intelekt tu je nový politický faktor, nielen ekonomická kategória, nielen ideologicko-filozofická kategória. My sme vedeli otriasť Sovietskym zväzom – a bola to hŕstka intelektuálov, ktorá našla rezonančnú pôdu vo vysokovzdelaťom kultúrovanom národe. To je tá veľká vec.

VOLNÝ: Jak se teď pane profesore díváte na poslední české a slovenské inteligence doma i venku?

LOEBEL: Daleko lepšie je mi hovoriť o tej vonku, lebo nepoznám dosť pomery doma, teda nie tak dobre ako tu vonku. Ja považujem za veľmi veľkú chybu, že taká inteligencia, ktorá má meno na Západe, ktorá pozná reči, nepovažovala za svoju povinnosť ísť a vysvetliť svetu, čo sa tu dialo. Tak ako sa parížska komuna stala veľkou vecou tým, že Marx ju zhodnotil, tak je hrozné nebezpečie, že tieto veľké udalosti u nás sa stanú bezvýznamnou historickou epizódou, ak sa nenájde dosť takých ľudí, ktorí by išli von a informovali verejnosť, aký prínos pre svet mohol byť náš typ socialismu. Považujem za hrozný provincializmus, ak niekto niekde chápal okupáciu ako akciu sovietsko-československú, ako nejakú nezhodu v socialistickej rodine a nechápal, že sa tu Sovietsky zväz bojí jednej socialistickej revolúcie, ktorá by sa podľa všetkého dostala do Sovietskeho zväzu a ochromila by tam pánsťvo tých parazitov, ktorí tam vládnu.

Druhá časť inteligencie, ktorá je doma, možno bude musieť, podľa

CO NAJDETE V DRUHÉM ČÍSLE...

- Rozhovor TEXT-u s hudebním skladatelem Evženem Illínem.
- Druhou část seriálu režiséra bratislavské televize Ernesta Stredňanského „Rozhovory s Magdou Husákovou“.
- „Pasti před námi“ — antiseminář profesora Columbia University Ivana Svitáka.
- Pokračování knihy Vladimíra Škutiny“ „presidentův vězeň“.
- Celou řadu dalších zajímavých článků a zpráv. Zajistěte si druhé číslo TEXT 69 včasným předplatným. Vyjde již 17. 9. 1969. Pište nám, staňte se autory, dopisovateli a spolupracovníky časopisu TEXT 69, československého nezávislého měsíčníku!

emil knieža:

legendy a skutočnosť

História veľkého pozdvihnutia slovenského národa z 29. augusta 1944 je podávaná síce výrazovými prostriedkami zo slovníka marxisticko-leninskej doktríny, ale ťažko ju rozlíšiť od starých mýtov a legend tradovaných nábožensky zanietenými pisateľmi dávnejších čias. Znie romanticko-idylicky asi takto: Na nočnej oblohe sa jagali hviezdy, mesiac svetlil jasným svetlom. Tu náhle, od východu, bol počut tlmený hukot lietadiel, ktorý sa ozýval čoraz silnejšie. Na tmavom nebi sa zabeleli padáky a pomaly sa hojdavo spúšťali k zemi. Neznámi mladí ľudia sa vyslobodzovali z padákových lán, bezhlučne, bojzhlivo, pritom odhodlane sa uberali k blízkym hŕstičkám. Vtom počuli hlasy ozývajúce sa neruským prízvukom: *Továriše, zdravstvujte! ... Víťajte bratia naši, osloboditelia! ...* A ľudia spustení z lietadiel, si s ľuďmi na slovenskej zemi padli do náručia.

Približne takýto obraz sa podával a tradoval z roka na rok pri výročí povstania na Slovensku ako legenda určená k nejakému náboženskému sviatku. Takýto obraz sa podával v poviedkach i básniach, dosť často aj v historických dielach. Postupne nachádzal svoje miesto nielen v umele vytvorenej literatúre každého žánru, ale sa vštepoval mladým generáciám cez školu, po verejnú propagačnú médiu a prostriedky. Tento obraz možno aj ľahodí ľudskému citu, snáď by aj ostal v dušiach mno-

hých slovenských ľudí, hoci sa nadnáša nad krutou realitou krvavého boja, kedy nebolo inej augustovej noci, onej z 20. na 21. augusta 1968.

Ani táto noc neveštila nič zlého. Veď predstavitelia českého a slovenského národa sa od januára 1968 v priebehu ôsmich mesiacov niekoľkokrát dohodli na spoločnej dohode, ktorá mala byť základom pre budúcu spoluprácu. Všetci sa dohodli na tom, že budú spolupracovať na vytvorení mierového štátu, ktorý bude základom pre budúcu spoluprácu. Všetci sa dohodli na tom, že budú spolupracovať na vytvorení mierového štátu, ktorý bude základom pre budúcu spoluprácu.

A napriek tomu: zo všetkých strán sa cez naše hranice hrnuli tanky, hukotali lietadlá a vojenské jednotky „bratskej“ ruskej riše a ďalších štyroch účastníkov vojenského „priateľského“ paktu ničili naše cesty, polia, pamätne budovy i ľudské životy nič netušiaciho oklamaneho ľudu.

Sám som veľmi intenzívne prežíval augustové dni a noci roku 1944. Tešil ma pohľad na sovietskych partizánov v uniformách zaprášených po dlhej bojovej ceste. Spolu s nimi som prešiel ohňom boja až do dna, keď nacerkom utíchli zbrane. V tomto boji som stratil veľa mne blízkych a najbližších ľudí, ale nový život v obnovennej slobodnej vlasti Čechov a Slovákov dodávala silu prekonať pocity zármutku a bolesti. Povstanie slovenského ľudu v auguste 1944 nebolo náhodou umele vyvolanou vyburou. Je výslednicou viacročného odporu pro-

ti nacistickej tyranii a jej slovenskej odnoži. Nemožno poprieť význam a úlohu politických síl: oni napokon vyjadrovali náladu a načrtli určitú perspektívu koncepciu. Prostý antifašista ani nevidel nejaký zásadný rozdiel medzi koncepciou komunistov a občianskeho demokratického bloku. Deklaratívne sa vždy nejako dohodli. V skutočnosti dohody iba zahŕňovali ich rozdiely, ich protirečenie. A tieto rozdiely napokon oslabovali aj ozbrojený boj a prispeli k porážke povstania po dvoch mesiacoch. Tieto diferenciácie sa preniesli aj do mierového života a prejavovali sa ako bezohľadný boj moc, pričom za komunistickou stranou stála víťazná ozbrojená moc Sovietskeho zväzu, ktorá sa spočiatku naoko tvárila nezainteresovane.

V počiatočnom štádiu mierového života išlo o moc medzi týmito hlavnými politickými silami na Slovensku i celom Československu. Časom sa ukázalo, že išlo o hlučnú súrovú moc. Všetko ostatné, či už išlo o demokratické práva, ľudskú a národnú slobodu, bolo vedľajšími faktormi, hoci sa nimi aj so strany silnejšieho, komunistického partnera, demagogicky neprestajne mávalo.

Po uchopení moci všespásiteľnou komunistickou stranou nastalo obdobie boja istých kamaril v rámci strany. Bolo to najstrašnejšie obdobie, v ktorom padali hlavy komunistov i nekomunistov a uväznili desiatky tisícov ľudí bez príčiny.

Tento osobný boj o moc sa prejavil aj v historiografii o slovenskom povstaní. Podobne ako v Rusku mal vždy najväčšie zásluhy o všetko na svete ten, ktorý práve sedel na tróne generálneho tajomníka. Aj v našich pomeroch to nebolo ináč. V čase, keď mal podiel na moci predseda slovenskej komunistickej strany Viliam Široký a pod zámlenkou boja proti buržoaznemu nacionalizmu vyradil a uväznili skupinu intelektuálov Clementisa-Husáka-Novomeského, patril k tým, čo mali najväčšiu zá-

sluhu na povstaní. V skutočnosti, ako po jeho páde zistili historici, krátko po ilegálnom príchode z Moskvy v lete 1941. bol pri zvyšujúcej perľustrácii miestnym policajtom v Banskej Bystrici zastavený a akiste sa predstavil plným menom. Policajt ani nevedel, čo jeho meno znamená, na to ho sám zadržaný upozornil.

Po ňom bol veľkým korifejom povstania minister vnútra Karol Bacilek, za ktorého éry mučiarne v Československu pracovali na plné obrátky. Zrejme nie z veľkého hrdinstva a odvahy si dal ukradnúť vysielaciu, ktorou mal mať stále spojenie s Moskvou, o čom hovoria najnovšie dokumenty. Pred istým časom má zasa najväčšie zásluhy o povstanie dr. Husák. Zhodou okolností bol v čase pred povstaním členom vedenia strany a zhodou istých okolností bol na slobode. Zaisťoval mal vplyv na formulovanie politickej koncepcie povstania, i politiky komunistickej strany, ktorá sa nijako nelíšila od politiky Širokého a Bacilka.

Iba šok onej noci z 20. na 21. augusta 1968 nadobro odhrnul clonu nad pozadím a zmyslom rozprávkových legiend, ktorými si jednotlivé kamarily komunistickej strany prihrievali svoju polievčičku a budovali, aj keď na prechodný čas, svoju slávu a osobnú moc. August 1968 jasne dokumentuje, pokrytectvo a vierolomnosť vládnych komunistov, či už v relácii vnútropolitickú, alebo medzinárodnú. Preliatá krv v slovenskom povstaní bola nehanebne znúžená politickými kaukliami a demagógiou. Oni sa priživilí na tužbach ľudu, ktorý sníval o opravdivej demokracii a sociálnej spravodlivosti. Ukázal pravý zmysel prenikania ruských vojsk cez Karpaty, do srdca Európy, o čo sa už oddávna usilovali carské vlády. Vždy, keď išlo o záchranu reakcie pred pokrokom, objavovali sa carské vojska v srdci Európy. V čom je zásadný rozdiel, keď v minulosti rozširovali svoj vplyv i hranice pod zámlenkou panslavistických a

v prítomnosti tzv. marxisticko-leninských myšlienok?

Z vojenského hľadiska vytvorilo slovenské povstanie s rozsiahlym oslobodeným územím a výše 80 tisícmi ozbrojenými bojovníkmi v záverečnej fáze vojny veľké operačné možnosti. Do akej miery ich sovietske velenie využilo, mohol by posúdiť vojenský odborník. Lenže priebeh povstania a jeho porážka po dvojmesačnom ťažkom boji s presilou siedmich, zväčša pancierových divízií, ako aj nesmierne veľké obete v dôsledku operácie sovietskych vojsk v Karpátoch prezrádzajú, že tieto šance boli využité minimálne.

August 1968 presvedčil malý slovenský i český národ, že boj o osobnú i národnú slobodu, za samostatnosť i suverenné právo určovať svoj vlastný osud a sociálny poriadok začatý v auguste 1944, sa neskončil. V tomto boji sa má slovenský národ o čo oprieť: o odkaz a tradíciu svojho národného povstania.

Po rachote ruských tankov v noci z 20. na 21. augusta 1968 a týždňoch po nej znie dnes hukot ruských lietadiel z dávnejších augustových nocí 1944 celkom ináč.

sláva volný:

jen tečka

Nevím zda do chvíle, než vyjde toto prvé číslo TEXTu, se to již nestane. Kdo však má možnost pravidelně sledovat cenzurovaný tisk i rozhlas i projevy politiků v Československu, ten musí cítit, jak jsme každým dnem tomu bližší. Můžeme se zatím jen dohadovat, zda to bude v projevu prvního tajemníka dr. Husáka či v usnesení předsednictva ÚV KSČ, nebo tu úlohu vezme na sebe někdo jiný. Ta velická, nestoudná lož však již visí ve vzduchu a bude pronesena. Nelze jinak. Tvářívá národu, který před rokem byl ve spánku přepaden, oloupen o svobodu, o suverenitu, o naději i své sny, někdo teď řekne: Vzhledem k vývoji vnitropolitické situace v zemi, vzhledem k tomu, že Československo se stalo v r. 1968 rejdištěm zahraničních rozvědek, domácích kontrarevolučních i antisocialistických živlů a vedení strany i státu nebylo schopno další vývoj zvládnout, byl příchod bratrských vojsk do Československa, v zájmu dalšího socialistického vývoje, nezbytně nutný. Lidé budou naslouchat s pocity studu i hněvu, se vzpomínkou na období, kdy začínali zase dýchat a věřit, i s úžasem, že se našel někdo, kdo za kariéru či za vidinu moci, za funkci, za vládu nad lidmi – mohl zradit.

Jenže ta zrada začala vlastně už strašně dávno. Snad už v Moskvě podpisem moskevských protokolů, snad ratifikací smlouvy o dočasném pobytu sovětských vojsk v naší zemi, snad každým dalším ústupkem, který byl omlouván možnými nedozírnými následky. Každý čin, kterým se vracelo Československo zpět – a nebylo jich málo – zavedení cenzury, rozpuštění KANu, K-231, Společnosti pro lidská práva, omezení svobody shromažďování, zastavení mnoha časopisů, první zatčení – byl zradou. To prohlášení, které přijde bude jen tečkou za dlouhou řadou písní svobodného nebo ke svobodě směřujícího Československa. Bude však také Kainovým znamením pro ty, kdo se pod něho podepíší, kdo ho schválí, kdo mu budou tleskat.

Lidé někdy zapomínají i odpoutávají. Historie nikdy, je nemilosrdná, nazývá věci vždy pravým jménem. Zradu-zradou, okupaci-okupaci.

ernest strednanský rozhovory s magdou husákovou

Ubúdame, lebo sme okúsili plnosť. Uprostred veselí čerň ešte väčšmi očierne. Ale okolo brlá tragédie je tá čerň belostná ako okružie Shakespearovo.

Vladimír Holan.

1

Dnes mi to už pripadá ako takmer neskutočný sen. v ktorom sa miešajú všetky vnemy a tým sa pochopiteľne kontúry tohto sna – skutočnosti akosi samovoľne znejasňujú. Sú to napokon roky, ktoré už dávno uleteli kdesi do neznámych a o ktorých zhodou okolností neexistuje v mojich občasných poznámkach ani slovo napísaného zápisu. A tak sa ťažko – keď o nich premýšľam – bránim dokonca aj istej sentimentalite, takej príznačnej pre tento druh spomienok. Nečudo, že sa preto cítim ako sviatocný rybár, ktorý má okolo seba kopu pokrývajúcich zlozmyselníkov s tým známym: „Berú? Berú...?“ Priznám sa, že nepatrím medzi tých, ktorí by to

znášali so stoickým pokojom, najmä ak sám zvyknem byť niekedy radšej medzi tými, čo pokrývajú, lebo je to napokon pohodlnejšie a bezpečnejšie. I príjemnejšie. A tak mi prichodí len ubezpečiť láskavého čitateľa, že sa budem snažiť loviť v tých nejasných subjektívnych spomienkach čo najobjektívnejšie, využijúc aspoň niekoľko veľmi jasných a nezabudnuteľných záhybných bodov, na ktoré nikdy nemôžem zabudnúť, lebo nielen že poznačili môj ďalší život v profesii, ktorú som si vyvolil, ale ho do istej miery priamo formovali a usmerňovali.

Priznám sa ďalej, že v spomienkovej literatúre neznámam tie zvyčajné sondy do obdobia krátkych nohavičiek a detských hier, ktoré zvyčajne oplývajú takými podrobnosťami faktografie i psychologie, akoby sa autorovi odohrali nie pred desiatkami rokov, ale práve teraz, v tejto chvíli. Ťažko tomu niekedy uveriť, že nejde o vymyslené konštrukcie, ktoré autor potrebuje k tomu, aby potom, neskôr, mohol na tomto zázemi budovať závažnejšie motívy svojho ďalšieho konania a kresliť parametre svojho vývoja. S hrôzou však zisťujem, že ani ja sa nemôžem tomu vyhnúť, pretože táto sonda do dávnej minulosti, o kto-

rú sa chcem úvodom pokúsiť, je ziazu – keď tak o tom uvažujem – pre mňa nesmierne dôležitá. Je mi však útechou aspoň vedomie, že láskavý čitateľ ju buď prijme, alebo ju môže spokojne prekrútiť, tak, ako prekračujeme prah bytu do svojho intimného súkromia a až za týmto prahom nájdeme to, po čom túžime.

Z vrcholka nedeľe štyridsiaty divm sa dnes na toho čiernovlasého chlapca oných rokov trochu nedôverčivo, trochu čudne i trochu úsmevne. Možno naozaj ten malý pohárík slivkového lekváru, o ktorom bude ďalej reč, bol príčinou ďalších udalostí jeho života.

Mal som päť rokov, keď som ako žiačik materskej školy stál prvý raz na javisku. Pridelili mi úlohu malého slovenského varešáka, ktorý musel s otcom do sveta predávať varešky. Všetko sa odvíjalo celkom obvyčajne a zvyčajne až do generálky. Vtedy ma obliekli do pozbieraného slovenského kroja s mašličkami a pentličkami, akoby Slovákom, o svete nemohol ani inakšie existovať. Ale o to vlastne nešlo. Zbadal som, že dospeli členovia súboru mažu si na tvár akési masťičky a mňa si nikto nevšimá. Nazlostilo ma to aj na premiére. Predstavenie už začalo a ja som stále nemal na tvári to, čo dospeli. Cítil som sa ponížene, odstránený a „strašne“ urazený. Ale ani za svet som neukážal slzy, ktoré sa mi tísli do očí, ibaže som pochytil pohárík, do ktorého mi moja dobrá mama dávala slivkový lekvár, ktorý som mal strašne rád, aby som, nedajbože, nezomrel od hladu a zmizol som s ním na bezpečné miesto, kde ma nikto nemohol nájsť.

Ukryl som sa pod javisko. Pod javiskom bola taká rezervná šatňa, plno haraburdia a pavučín, zrkadlá zanesené prachom, všetko v dezolátnom stave, no predsa sa mi len podarilo objaviť tam jednu lampičku, ktorá napodiv svietila. Skrútil som vŕtnač a v tej chvíli sa vzduch naplnil

akýmsi – pre mňa zvláštnym nápatím, pavučiny vrhali na steny neskutočné tieňe a v zrkadle, z ktorého som prach utrel rukávom, objavila sa čudná chlapčenská tvárička, trochu prestrašená, trochu zlosiná, trochu tvrdohlavá. Pískal som na tú tvár a ona pískala na mňa, vyplazoval som na ňu jazyk, sníval som sa, sklábil, ťahal som sa za uši a len tak-tak, že som si spomenul, na čo som sem vlastne prišiel. A tak som napochytre vzal pohárík s lekvárom, nabral som si kôpku na prsty a o chvíľu sa mi tvár premenila na tvár indiána mojich predstáv, no v tejto chvíli som bol skalopecne presvedčený, že to je ten najpravdivjší slovenský varešák, akého som si len vo svojej detskej fantázii mohol vymyslieť. Zbadal som, že ma už asi hladajú, lebo javisko nadomnou podozrivo utíchlo a tak som ozlokrmky utekal hore vŕzgavými drevenými schodami a vběhol na javisko presne z druhej strany, ako som mal. Mój „divadelný“ otec tam už kľučal pred križom a zúfalo sa modlil, akiste nie len v rámci príbehu, ale aj preto, že nevedel, čo ďalej robiť. Ešte nešťastnejšia dobrá pani učiteľka sa kulisami iba zalomovala rukami a ja som v tej chvíli za obrovského smiechu cteného publika vyhrkol v tejto dramatickej tragickú chvíľu repliku z druhého dejstva: „Varešky kúpte, hečej...!“ Z hľadiska sa ozval burácajúci potlesk a ako si pamätám, bol to jediný normálny, spontánny potlesk na otvorenej scéne v tomto predstavení. Z tragédie vznikla komédia, ale ako som neskôr zistil, na ochotníckych javiskách sa to často stáva. Pravdaže, vtedy som ešte nepochopil zmysel toho všetkého, no dnes už viem, že od tejto chvíle sa vo mne zakorenila silná a nezníiteľná túžba – stať sa hercom.

A možno práve toto prvé vystúpenie s vareškami a slivkovým lekvárom sa mi stalo osudným aj pre moje stretnutie s – MAGDOU HUSÁKOVOU.

(Pokračovanie)

všemu lidu československa!

Národní shromáždění vychází z jednomyslné vůle lidu, vyjádřené ve slovkách rezolucí, které docházejí na adresu Národního shromáždění, považuje za nutné prohlásit:

1. Národní shromáždění považuje nadále obsazení ČSSR vojsky pěti států Varšavského paktu za protiprávní, odporující mezinárodním smlouvám, Chartě Spojených národů i Varšavské smlouvě.

2. Národní shromáždění vzdává díky prezidentu republiky, představitelům Národního shromáždění, vlády, Komunistické strany Československa a Národní fronty za jejich úsilí při moskevských jednáních a oceňuje jejich úsilí zaměřené k odstranění dnešního nenormálního stavu v naší zemi.

3. Národní shromáždění je přesvědčeno, že jedině místo této země je ve společenství socialistických národů a států.

4. Národní shromáždění je přesvědčeno, že naše armáda je schopná zabezpečit naše západní hranice a žádá vládu, aby důsledně a rozhodně trvala na ustanovení o důsledném plnění konkrétních termínů co nejrychlejšího odchodu cizích vojsk z naší země.

5. Národní shromáždění požaduje, aby byla neodkladně umožněna a zabezpečena nerušená svobodná činnost všech ústavních, vládních a státních orgánů a institucí, všech legálních sdělovacích prostředků. Zároveň trváme na tom, aby byli propuštěni na svobodu všichni naši občané, kteří ještě jsou protizákonně zadrženi a vězněni československými i cizími orgány od 21. srpna 1968.

6. Národní shromáždění zdůrazňuje, že neochvějně setrvává na zásadách a politice vyhlášených a přijatých v akčním programu KSČ a programovém prohlášení československé vlády. Poslanci se zavazují, že vyvinou maximální úsilí, aby náš demokratizační proces probíhal bez rušivých jevů.

7. Národní shromáždění bude projednávat v nejbližších dnech zprávu o výsledcích jednání v Moskvě a vládní prohlášení. Národní shromáždění vychází stále

ze svých dokumentů, které přijalo ode dne 21. srpna 1968.

8. Národní shromáždění vyzývá všechny lid, aby udržel pevnou jednotu, aby zabránil provokacím, které by poskytly záminku k novému zákrokům proti zájmům lidu a našeho státu. Jen rozumem a rozvahou můžeme vyjít ze situace, kterou jsme nezavinili, vrátit se k normálnímu životu, být za těžkých podmínek a pokračovat v budování Československé socialistické republiky podle tužeb a představ jejího lidu.

Národní shromáždění ČSSR
V Praze dne 28. 8. 1968.
(Přijalo na plenární schůzi jednomyslně)

nikdo
nic neví

V první den okupace naší země projela kolem naší redakce menší kolona sovětských okupačních vojsk. Bylo nám podezřelé, že se vojáci nějak příliš rozhlíželi po budovách. Ale říkali jsme si, že je to přirozené přijeli přece „bojovat“. Když ale projížděla kolona podruhé a potřetí, vzbudilo to naši zvýšenou pozornost. A pak jsme se dověděli, jak to vlastně bylo. Velitel kolony se vyptával několika chodců „Gde gazeta?“ — kde jsou noviny, tedy redakce. Nikdo z Plzeňanů však nevěděl. A tak kolona jezdila. Pravda, nakonec nás stejně našli. Ale trvalo to od rána do pozdních odpoledních hodin.

Děkujeme oněm Plzeňanům, kteří nevěděli, anebo je poslali na opačnou stranu. Děkujeme stejně tak ostatním občanům, kteří v takových a podobných případech také nebudou vědět. Je vhodné zmínit směr různých ukazatelů, snímát případně různé nápisů oznamující sídlo institucí apod. Prostě v takových případech nikdo nic neví — jasně!

Západočeská Pravda, 23. 8. 1968

dopis národního shromáždění úv-ksč zvolenému na xiv. sjezdu

Vážení soudruzi!
S upřímnou radostí jsme přijali zprávu o zasedání 14. sjezdu KSČ. Jeho delegáti reprezentují plnoprávně zvolené zástupce stranických organizací a jejich rozhodnutí jsou platnými stranickými dokumenty.

Národní shromáždění, poslanci všech stran národní fronty, se celým srdcem stavějí za politické prohlášení 14. sjezdu.

Zjišťujeme v něm pokračování politické linie lednového pléna ÚV KSČ, obohacené o všechny pozitivní rysy demokratického socialismu, v kterém se v souladu s akčním programem KSČ uplatňují demokratické a humanistické tradice národů naší socialistické vlasti — ztotožňujeme se plně s Vámi v hodnocení současné situace. Odmítáme hrubé porušení suverenity našeho státu vpádem okupačních armád. Žádáme jejich okamžitý odchod a plně uplatnění všech legálních ústavních orgánů státu.

Pozdravujeme náš Ústřední výbor.

drahí súdruhovia,

plénium Národného zhromaždenia ČSSR za účasti 169 poslancov z českých krajov i zo Slovenska zasada nepretržite od 21. augusta 1968 a uznieslo sa jednomyselne na prehláseniach, ktoré Vám zasielame s opisom na vedomie a s prosbou, aby ste nám pomohli obznámiť s nimi, čo najširšie kruhy slovenskej verejnosti.

Pri tejto príležitosti zasielame Vám úprimné bratské pozdravy. Prosíme Vás, aby ste zostali svorni a jednotní v boji proti okupácii našej krajiny, v boji za slobodu a nezávislosť, aby sme zostali verní zásadám socialistickej ústavy a práva, aby sme verne slúžili životným záujmom a potrebám našich národov.

prohlášení

Jsem dcera Zdeňka Nejedlého, největšího přítele Sovětského svazu, nositele dvou Leninových řádů, profesora moskevské university a člena Sovětské akademie věd. Celá naše rodina přinesla idejím komunismu, představovaným Sovětským svazem, těžké oběti. Čtyři příslušníci naší rodiny zahynuli. Já i můj bratr Vítek jsme byli vedeni k lásce k Sovětskému svazu. Dnes musíme s hrůzou chránit své děti a vnuky před násilnostmi okupantů. Okupanti, odejděte! Nás, potomky husitů, na kolena nesrazíte!

Dr. Zdeňka Nedvědová-Nejedlá

Respektujeme Vás jako nejvyšší orgán strany.

Věříme pevně, že Vaše činnost bude dále rozvíjet demokracii naší socialistické společnosti, že se bude opírat o úzkou spolupráci se všemi stranami a společenskými organizacemi Národní fronty, že bude získávat svou každodenní socialistickou politikou všechny občany naší země, že bude dbát o to, aby socialismus měl u nás lidskou tvář. Je to jediná cesta k tomu, aby Komunistická strana hrála i v dalším vývoji úlohu, což si všichni bez rozdílu stranické příslušnosti upřímně přejeme.

Národní shromáždění ČSSR je připraveno dát všechny své síly k tomu, aby novému Ústřednímu výboru KSČ pomáhalo v upevnění socialistické zákonitosti a realizaci občanských práv a svobod v uskutečňování podmínek pro pokojnou práci a štěstí našich občanů. Přejeme si, aby pod vedením nového ÚV KSČ se soustředily všechny nejlepší síly naší země k jejímu skutečně všestrannému rozkvětu.

Hájit rozvoj socialistického Československa, starat se o blaho našich národov, znamená nezradit našeho prezidenta Svobodu, s. Dubčeka, s. Černíka, s. Smrkovského, s. Krieglů, s. Husáka, s. Špačka, s. Čisára a dalších zákonných představitelův našich vedoucích orgánov.

Nech žije bratská spolupráce Čechov a Slovákov.

Nech žije jednotné, federativné, samostatné a slobodné socialistické Československo.

Predsedníctvo Národného zhromaždenia

Jozef Valo,
I. miestopredseda

Slovenská národná rada
Bratislava

Přejeme Vám, vážení soudruzi, mnoho úspěchů ve Vaší odpovědné práci.

Ať žije svobodné, nezávislé, suverénní, demokratické a socialistické Československo!

Národní shromáždění
Československé socialistické republiky.

V Praze dne 23. srpna 1968.

kde je kontrarevoluce?

Při těch zprávách v človenku zatrnulo. Předseda vlády O. Černík pod hrozbou samopalů, obrácen spolu se svými spolupracovníky čelem ke zdi, odvezen neznámo kam. První tajemník ÚV KSČ A. Dubček internován do odpoledních hodin v budově ÚV KSČ a poté odvezen neznámo kam...

Před několika málo dny jsem je viděl jít spolu, usměvavého Dubčeka a jakoby v neustálém zamýšlení soustředěného Černíka. Potkali jsme se na Zámeckých schodech, já s belgickými přáteli nahoru ke Hradu, oni z Hradu od podpisu smlouvy s rumunskými představiteli. Pro skupinu belgických přátel, jež jsem prováděl těmi krásnými místy, to byl nejsilnější zážitek, který si — bohužel už ve druhém okupačním dnu — odváželi z naší Prahy.

Kde je ta kontrarevoluce a co to vlastně je? — naléhali na mne. Krčil jsem rameny, nemohl jsem jim za celé dva týdny jejich pobytu v republice tu pověstnou kontrarevoluci ukázat. Teď, když jsme potkali Dubčeka a Černíka, vzpomínali, kde všude ve světě by se mohli jen tak, bcze všeho, s tak vysokými představiteli setkat. Dohodli jsme se, že ve světě je celkem málo takových míst. Ani tam, kde se nehrozi kontrarevolucí, nepotkáváme na ulici nejvyšší představitele usměvavé, pozorné k lidem, ochotné v každé chvíli i při největších starostech vlídně odpovídat lidem na pozdrav.

Rudé právo — 27. 8. 1968

Brno — srpen 1968.

vyhlásenie úv-snf

Ústredný výbor Slovenského národného frontu na svojom zasadnutí dňa 23. 8. 1968 v Bratislave konštatoval, že v tomto mimoriadne vážnom a osudovom období všetky politické a spoločenské organizácie, združené v Slovenskom národnom fronte, prejavili úplnú jednotu. Ich vrcholné orgány podporované spontánnou jednotou všetkých svojich členov, jednoznačne odsúdili obsadenie našej vlasti vojskami niektorých štátov Varšavskej zmluvy.

Rovnako jednoznačne sa postavil za všetky naše legálne a demokraticky zvolené politické a štátne orgány, ako aj ich ústavných predstaviteľov, na čele s prezidentom ČSSR Ľudvíkom Svobodom, predsedom Národného zhromaždenia Jozefom Smrkovským, predsedom vlády Ing. Oldřichom Černíkom.

Bezvýhradne podporujú ÚV KSČS, na čele s Alexandrom Dubčekom.

Spomenuté naše vrcholné politické a štátne orgány a ich čelní predstavitelia, reprezentujú suverenitu našej republiky.

Predstavitelia Ústredného výboru SNF vyhlasujú, že žiadna členská organizácia SNF nevie o tom, že by ktorýkoľvek ústavný orgán bol požiadal niektoré štáty Varšavskej zmluvy o údadnú pomoc a vojenský zákrok.

Ústredný výbor Slovenského národného frontu potvrdzuje mandát, ktorým Predsedníctvo Slovenskej národnej rady poverilo podpredsedu vlády dr. Gustáva Husáka, ako člena delegácie vlády ČSSR, vedenej prezidentom republiky Ľudvíkom Svobodom, na rokovanie do Moskvy. Týmto mandátom opätovne a jednoznačne tlmočíme zásadné stanovisko všetkých orgánov a organizácií SNF, ktoré stoja neochvejne na princípe legality existujúcich ústavných a demokraticky zvolených našich najvyšších politických a štátnych orgánov a ich terajších predstaviteľov.

Občania Slovenska!

Zachovajte rozvahy a disciplínu! To je v týchto chvíľach najťažšie pre republiku to najcennejšie, čo potrebuje pre úspešné rokovanie

naša delegácia, vedená prezidentom republiky Ľudvíkom Svobodom.

Nech žije naša drahá, slobodná Československá socialistická republika — spoločná vlasť našich národov a národností!

Nech žije socializmus a jeho tvorca, hrdinský ľud našej vlasti!

dětská nemocnice

Většinu dětí si odvezli rodiče už domů. Ty, které zůstaly, leží v chráněných pokojích. Dole v místnosti fotolaboratoře leží dvě děvčátka po operaci páteře. U jedné tatínek, který přispěchal ze Šumavy, druhá je Maďarka. (Do dětské nemocnice, vyhlášené úspěšnými zákroky, běžně jezdili pacienti ze zahraničí — také z Maďarska, Polska, NDR atd.) Maďarské děvčátko rozumí několika českým slovy, ale je klidné. Její rodiče se šťastnou náhodou telefonicky spojili s košíčkým známým, který dovede maďarsky, je v Praze a dítě navštívuje. V koutě místnosti je hromada slámků. Ostatní děti jsou venku na dvorku na sluníčku.

Ze tří nejvážněji zraněných už zůstal v nemocnici jen jeden — sedmnáctiletý Miloš Hašek. Dostal šrapnelem do boku, když u rozhlasu vybuchlo auto s nuncii. Po pěti dnech výživy do žíly dnes poprvé dostal čaj, má hrozný hlad a lékaři si oddechli. Druhý zraněný — neznámý, asi třidvacetiletý chlapec — zemřel. Šrapnel, který držím v dlani, mu rozervl vnitřnosti a nebylo zachráněno. Třetí zraněný — občan NSR — už mohl odejít.

Operační sál už je trochu uklizený, široká okna jsou prodávavě, kulky probily i železné rámy. Jedna prostřelila vzdušný přístroj necelých půl metru od dvou bomb se stlačeným plynem. Ten necelý půl metr zachránil budovu od zničení výbuchem 120 atmosfér.

Mladý svět, 30. 8. 1968

zatěžkávací zkouška

Na ten den jsme se všichni pražští motoristé velmi těšili. Po dlouhé době, kdy jsme se chodili zvědavě dívat na Václavské náměstí v Praze jak pokračuje stavba podchodu, jsme se dočkali. Zmizela ocelová konstrukce, po níž dlouho jezdily po své „vyhlídkové“ trase tramvaje, vozovka dostala několik vrstev nového kvalitního povrchu, pracovníci Pražských komunikací dokončili montáž světelných značek a složité světelné signalizace. Ten den jsme měli jet s motorovými vozidly po Václavském náměstí poprvé. Bylo nás hodně, kteří si ten večer předtím připravili svá vozidla aby ochutnali slasti první jízdy.

Žel nedočkali jsme se této naší zatěžkávací zkoušky. Právě ten den nás čekala zatěžkávací zkouška mnohem smutnější: okupace naší vlasti těmi, od nichž jsme to nikdy nečekali. A tak nově upravené Václavské náměstí se dočkalo zahájení slavnostního provozu bez slávy. Místo přestříhnutí bílé

pásky tanky s bílým pruhem rozdrtily ještě čerstvě nařízené dělicí zábradlí, místo pneumatik prvního vozu čestného hosta rozervl čerstvý beton tankový pás, místo potlesku kolemstojících se ozýval pískot a zdvihaly zatělé pěsti, místo čestného přívítu na zdraví stavbařů se jen naplnily číše hořkosti až po okraj u všech občanů této země.

Nový podchod na Václavském náměstí tuto zatěžkávací zkoušku tanků vydržel. Vydrží ji i náš národ. Nevydržely ji však silnice, tak obrovskými náklady právě v poslední době pracně vybudované, neboť se sice počítalo s přílivem turistů ze zemí našich přátel, ovšem nikdo netušil, že přijedou s tanky a děly. Ze naše silnice se opět zbarví krví nevinných obětí. Tanky od nás odjedou. Musí odjet. Skody budou odstraněny a musí nám být nahrazeny. Ale ten pohár hořkosti, ten už je vyplil. Až do dna.

Svět motorů (zvláštní vydání)

hájí zájmy lidu

Pracující Hlavní správy Veřejné bezpečnosti, shromáždění na společném aktivu, prohlašují:

Heslo „Za Dubčekem, za Svobodu“ pro nás nebylo frází. Byli jsme s nimi a se vším lidem v době nadšení, nebývalé jednoty a revoluční vlny. Zůstaneme jim věrni i v dobách nejtěžších. Dáš lid poznal za minulý týden, kde my, příslušníci Veřejné bezpečnosti stojíme, že hájme a budeme hájit jeho zájmy. Jestliže je dnes zájem našich národů udržet klid a pořádek, prohlašujeme, že jsme schopni spolu s ostatními legálními orgány a pracujícími jej udržet. Voláme na pomoc všechny občany, kteří pochopili soudruha Dubčeka, aby podpořili naše úsilí morálně i svými činy, aby klidná práce lidu této země byla zajištěna. Prohlášení a rezoluce, které dnes dostáváme z celé naší republiky od útvarů Veřejné bezpečnosti, svědčí o tom, že celá Veřejná bezpečnost je v tomto jednotná.

V Praze 28. srpna 1968.

Pracovníci Hlavní správy VB

Lidová demokracie, 30. 8. 69

Hlavně „přátelských“ tanků mířily všude, nejen v brněnských ulicích, do překvapených obyvatel pokojných měst a vesnic. Nebylo proti komu bojovat, snad jen proti svobodě a demokracii.

Foto: archiv TEXT.

Praha v srpnových dnech.

slovo pražské redakce

Pražané, včera jsme vám v našem zvláštním vydání slibovali další zprávy. Chceme svůj slib dodržet, i když se podmínky pro naši práci v mnohém zhoršily. Před budovou Rudého práva stojí od večerejška tanky, jejichž hlavně míří na budovu. Stejně jako naši kolegové z Rudého práva jsme včera v poledne museli pod nátlakem okupačních vojáků redakci opustit. Tento fakt ovšem nemohl zlomit naši jednotu a naši víru ve spravedlnost naší věci, věci celého svobodného Československého národa, který pevně stojí za legálně zvolenou naší vládou, vedenou inž. O. Černíkem, za prezidentem gen. Ľ. Svobodem, ústředním výborem Komunistické strany Československa a jeho tajemníkem A. Dubčekem.

Plně věříme, že se dnešní jednání plenárního Národního shromáždění s vládou republiky bude moci uskutečnit ve svobodném prostředí, bez nátlaku okupačních vojsk. Věříme, že výsledky jednání budou zcela v souladu se spravedlivými požadavky svého národního lidu a budou se v první řadě týkat požadavků okamžitého odchodu vojsk Varšavské smlouvy ze svého území Československa, kde nikdo z našich představitelů jejich přítomnost nežádá.

Včera večer i dnes se do Prahy sjíždějí delegáti mimořádného sjezdu Komunistické strany. Soudruzi, srdečně Vás v Praze vítáme a přejeme Vašemu sjezdu, který podle posledních zpráv již začal, hodně zdaru.

Milí čtenáři! I v obtížných podmínkách, v kterých zatím pracujeme, vás chceme pravidelně informovat.

Budme jednotni. Ignorujme okupaci jednotky, nedejme žádnou příčinu k akcím ozbrojených složek zahraničních armád. Šetřme své životy, budeme je všichni potřebovat pro práci v samostatné Československé socialistické republice.

Přejeme plný úspěch v práci všem novinářům, kteří ještě mohou vydávat své noviny, děkujeme svobodnému vysílání Československé televize

a svobodnému vysílání městského výboru Komunistické strany Československa v Praze a Československému rozhlasu.

Věříme, že se mezi námi nenajdou zrádci. Věříme, že jednání našeho lidu, dojde vítězného konce. Vyhneme se všem provokacím. Zachováme klid.

Večerní Praha, 22. 8. 1968

rozhodněte sami...

Rozhodněte sami v každé organizaci, zda uznáváte za nejvyšší orgán strany tento na XIV. sjezdu řádně zvolený ústřední výbor KSČ anebo zda souhlasíte s tím, aby vašim jménem mluvili lidé, kteří s tímto ústředním výborem nemají nic společného.

Rozhodněte rychle, legálně a demokraticky ve všech stranických organizacích na plenárních schůzích i ve stranických výborech k čemu se hlásíte. Jednejte pak důsledně podle svého rozhodnutí, zveřejňujte stanoviska rozhlasem a tiskem, žádejte pomoc místního rozhlasu, národních výborů i závodního rozhlasu na závodech.

Zasílejte svá usnesení na adresu ÚV KSČ v Praze a zasílejte je na vědomí i sovětskému velvyslanectví v Praze se žádostí, aby je předalo ÚV KSSS a zveřejňovalo v sovětském stranickém tisku jako stanoviska československých komunistů.

Někteří z těch, jimž mimořádný XIV. sjezd KSČ nesvěřil vedoucí funkce, které dříve zaujímali, se pokoušejí přesto mluvit naším jménem. Protestujte proti tomu, ať mluví sami za sebe.

Rudé právo, 25. srpna 1969 (vyňatek)

slávka hněvšinská

propasti

„Ten výťah vám tu funguje stejně špatně jako u nás doma!“ Vytlito to ze mne — ani jsem si neuvědomila, že by v tom mohl být nějaký osten.

„No, jo, milostpaní,“ podíval se na mne trochu pohrdlivě, již než to dořekl, tušila jsem, co bude následovat.

„To je elektronické mozek, nedá si nic namluvit. To není jako u vás v Československu...“

Usmála jsem se, spíše ze zdvořilosti. Síp však byl zaobalen neohrabaností jeho slov a proto nezranil.

„U nás v Československu...“ Schválně jsem větu nedokončila. „Když jste tam byl naposledy, pane doktore?“

„No vidíte, milostpaní, bude tomu bezmála třicet let.“ Pozastavil se, jakoby překvapen touto okolností.

„A — nestýská se vám někdy?“ Otázka měla znít váhavě, nevinně. Uvědomovala jsem si, že jsem ji snad neměla položit vůbec. Nebylo to ode mne „fair“. Ale co je „fair“ v dnešním světě? Rekněte...

„Stýskat?“ Opět se usmál, z té své opálené výšky zdravé a spokojené vypadajícího šedesátníka. Maně jsem si vzpomněla na ustanou a předčasně vrásčitou tvář svého předčasně zemřelého a životem posledních dvaceti let naprosto zlomeného otce.

„Stýskat?“ Opakoval a jakoby nyní mluvil s malým dítětem, kterému se musí vše jasně vysvětlit.

„Co vás napadá! Nemám na to ani čas. Práce, business, rodina... To víte!“ Na chvíli se odmlčel. „Ostatně — člověk si to nesmí nikdy připouštět... A jsme tady, milostpaní...“

Vystoupili jsme. Chodba byla dlouhá, holá, nekonečná. Jakoby se v ní skrývalo všechno lidské snažení.

Proč se v ní vůbec nacházím, ptala jsem se sama sebe a nenalézala jsem správné odpovědi. Kdo mě do ní vůbec vnuť? Za co jsme trestáni? Čím se provinujeme? Proti komu?

Dialektika mě naučila nevěřit v Boha. Jsem tím značně ochuzena, někdy se úpěnlivě snažím v něco věřit. V Něco. Ale často to nejde. To ze mne udělala moderní civilizace. A tu mě zachvátil náhle strach. A je čeho se bát — v tomto světě. Strach, z toho, že to všechno nedokážu. Strach, že mi neuvěří. Strach, z toho, že se zákon džungle zmocnil světa.

Do exilu jsem nikdy nechtěla. I dnes odmítám o tom přemýšlet. Exil je strašný. Je tím strašnější, když se odmítneš asimilovat. Protože asimilace je jedinou tvou spásou. Ale je to opravdu možné?

Chodba je dlouhá a temná. „Copak ti vaši soudruzi doma, milostpaní,“ řekl a nechal mě předejít.

„Ti asi teď také nemají moc času ani chuti k rozjímání. Jde to všechno rychleji než si představovali. Ale my to říkali... my to říkali. Vidíte a došlo na naše slova... Jsou to snilkové...“

„Moji soudruzi, pane doktore?“ Zeptala jsem se a přemýšlela jsem o jeho dalších slovech. „Jací soudruzi?“

„No, copak není každý druhý v Československu soudruhem?“

„Jak to?“ Nechápala jsem.

„No copak to nejste všichni komunisti v těch všech organizacích — ve Svazu novinářů, ve Svazu spisovatelů, studentů atd.“

„Stále vám nerozumím, pane doktore... Co těch ostatních dvaceti či třiceti miliónů, kteří nejsou v komunistické straně — na ty jste zapomněl?“

„No nemá Československo největší komunistickou stranu na světě — mimo Sovětského Svazu?“

„Snad — ale — ale stále ještě nechápu o co vám jde. To nás všechny bez rozdílu házíte do stejného pytle?“

„No nedostali vás do této situace jen a jen komunisté? Nakonec každý do strany vstupoval — snad z různých důvodů ale vstupoval. A vidíte kam vás to dostalo...“

Chodba se mi zdála být najednou strašně, nekonečně dlouhá. Pochopila jsem, že není co vy-

světlovat. Trvalo by to hodiny, snad celé dny a nakonec by mi pan doktor stejně ještě nerozuměl. Pohlédla jsem s obdivem na jeho snědou tvář, opálenou španělským sluncem.

„Víte...“ začala jsem a pak jsem váhavě pokračovala: „Rok 1968 byl u nás rokem renesance. Zúčastnili se ho všichni — bez rozdílu. Bylo to něco zvláštního a přece něco naprosto přirozeného.“

Někde hlučně bouchly dveře. „Cože?“

„Re- renesance...“ Poslední slabiky byly už sotva slyšitelné. Zalekla jsem se totiž toho, co by všechno po nich ještě mělo následovat.

„Renesance? Jo renesance vás zajímá?“ Doktor byl odborníkem v oboru výtvarného umění.

nota. Všichni byli jeden, příslušník bezpečnosti, pekař i univerzitní profesor, tramvajačka i mistrýně na brazdě, duchodkyně i desetiletý školák. Byli jsme svi, bili jsme se o sebe, společně jsme tiše protestovali.

Je smutné, najde-li se už dnes dost takových, kteří jsou ochotni uvítat s jásotem pokoru národů, jejich zotročení a ponížení, pro pochybnou cenu vlastního prospěchu. Bylo by však stejně smutné, kdyby se našel i jen jeden, jediný takový. Je paradoxem oně srpnové jednoty, že se po roce už opět rozdělujeme, opět se stáváme neurvalými, opět voláme jako ti Čapkoví chrobáci jen tu svou malou kulčku. Zaplat Pánbůh, že ne všichni; konečně ani každý Rus není Tolstoj či Dostojevský, jak jsme se přesvědčili už mnohokrát, v srpnu trochu děsivěji.

Budme však upřímní, není to specialita jen domácí, přivezli jsme si ji někteří sem, za hranice vlasti, kterou jsme z nejprůzřejmějších důvodů opustili. I tady se setkáváme s podobnými „chrobáky“. Po vyinkasování neprůzřejmějších sociálních podpor mizí. Zanechají za sebou jen litost ostatních, nedobrý pocit studu za pošpiněnou vizitku Čechů či Slováků. Jsou i notoričtí povaleči, odmítající jakoukoli práci a dovolávající se donekonečna podpor. Jsou i snaživci, ochotní pro pomyslný momentální úspěch, pro miniaturní kariéřičku, hledat na druhých chyby — někdy stačí i třeba pravopisné — jen aby servilně a úslužně pochlebovali tam, kde je pochlebování podle jejich názoru prospěšné. Jsme prostě různí a nejsme andělé. Jsme však stále reprezentanty své vlasti, té vlasti, která zůstala přes všechna úsilí neprůzřejmějších faktických i morálních okupantů světovou kulturní velmocí.

Vzpomínám na to všechno, co jsem prožil za rok od loňského srpna. Na to, co jsme dokázali v těžkých chvílích a co sem tam zase dokážeme dnes opouštět. Nelze se postavit primitivnímu Asiátovi se zbraní v ruce. Lze však právě tohoto lživého Asiata porazit naprostou převahou intelektu, dobré vůle, lidskosti a snášenlivostí. Tedy vlastnostmi, které Asiátovi odedávna chybí. Vlastnostmi, které my máme. Je však velice nebezpečné, brájem-li si sami na jakési Mikroasiaty, snažíme-li se utočit jejich zbraněmi, třeba i sami na sebe. Byť by nás to dlouhá léta učili.

„To se musíte podívat do Národní galerie. Je tam toho mnoho. Rád tam sám někdy chodím. Je tam takový báječný klid. Někdy vás tam vezmu vozem. Jen si řekněte. Najdete tam také Hollar. Výborná sbírka.“

Zmlkla jsem. Chabě, snad až příliš chabě jsem poděkovala za pozvání. Děvče, řekla jsem si, musíš se ještě moc a moc učit. V té chvíli jsem zase zatoužila, celým svým bytím, se o něco opřít, v něco věřit...

„Vidíte milostpaní,“ říkal. „Hollar. Taky tam nevydržel. Vystvali ho. Je v tom národu něco snilkého. Tolikrát byl utiskován — a znova a znova se zaprodává...“

„Ale — ale...“ Nebylo vlastně co říci. Mlčela jsem. Rána, která snad ani nebyla namířena proti mně, zasáhla hluboko.

Co je to národ? Pospolitost, sounáležitost, přirozená hrdost, důstojnost — láska jednoho k druhému? Co to je? Jsem s tím národem jen spjata příslušností vepsanou v cestovním pasu? Co mi na něm a na jeho osudech záleží? Byla jsem náhle postavena před nezodpověditelnem. A to nezodpověditelné mi začalo splývat s pochopením, že nejsem ještě v očích společenské konvence tak velikým kacířem, ba že vůbec nejsem žádným kacířem — protože já také mám svou víru.

Já věřím — a věřím strašně: věřím ve svůj národ, v lidi, mezi kterými jsem se narodila, se kterými jsem snad nechtěně osudově spjata, s nimiž sdílím jejich zvyky, obyčeje, tradice; v mých žilách koluje jejich středo-evropská krev. Všichni jsme prošli historicky doloženým vývojem tisíciletí, naše osudy se podobaly. Všichni jsme toho v důsledku té nepříjemné geografické polohy, ve které je umístěna naše země, prožili strašně, strašně mnoho. To nás stmelilo, udělalo to z nás národ, jsme si vědomi své sounáležitosti, jsme si vědomi jeden druhého, vnímáme se, záleží nám na osudech našich bližních...

Mám také svou víru. Věřím — ve svůj lid. Vim, že to jsou moji bratři, mi přátelé.

„Pane doktore...“ začala jsem. „Vy — vy jste tam třicet let nebyl... Vy — vy...“ Odmlčela jsem se. Nemělo to význam.

„Promiňte — ale musím letět... Mám ještě nějakou práci. Ale to pozvání — do Národní galerie — to někdy ráda přijmu. Děkuji!“

(Červen 1969)

bronzová krása

Pro milovníky dobrého kumštu byla návštěva mnichovské Galerie Seifert — Binder malým svátkem. Bez velké reklamy, takřka nenápadně se představil souborem svých plastik český sochař Miloš Borě. Nepatří k nejmladší generaci výtvarníků, narodil se v roce 1912 v italském Trentu, ale jeho práce dokazují, že kvalitní moderní umění není zdaleka jen záležitostí nejmladší generace výtvarníků.

Miloš Borě vystavoval v malé galerii velká díla. V tom se shodli takřka všichni návštěvníci. Tento stále ještě málo známý sochař přesvědčil o své schopnosti vidět krásu ženského těla s naprostým vkusem. Jeho díla jsou plná tvůrčí invence, jsou dekorativní i vysoce umělecká.

Jedím z plastik reprodukuje se na této straně. (JK)

zátopek „utajeným“ duchodcem

„Případ“ Emila Zátopky byl v čs. armádě vyřešen pozoruhodným způsobem. Od 1. října bude nejslavnější československý sportovec všech dob osmačtyřicetiletým duchodcem. Jako duchod dostane třetinu svého plukovníckého platu, t. j. asi 1200.— Kčs bruto. Řešení je zřejměm kompromisem. Konzervativní vedení armády se neodvázilo E. Zátopka z armády po disciplinárním řízení propustit, současně však se cíti nuceno vyhovět tlaku zvenčí a neponechat ho nadále v aktivní službě. Jak je známo, byl Emil Zátopek už začátkem ledna ostře napaden v listu „Sovětský sport“ a obviněn ze šíření antisovětského. V průběhu disciplinárního řízení v armádě byl obviňován především z různých výroků na mlincích a besedách, při nichž m. j. otevřeně kritizoval postoj konzervativních generálů z konce března a začátku dubna letošního roku.

Postup proti Emilu Zátopkovi vyvolal jistě velký rozruch a nesouhlas v Československu i v zahraničí. Proto se dosud rozhodnutí o jeho penzionování táhlo.

jeho zásluhou, snad zásluhou jeho spolupracovníků kterým mnohde nechával volné pole k rozvinutí vlastního uměleckého a pedagogického názoru. Cožpak ale ten, kdo se umí obklopit schopnými lidmi, není sám z nejschopnějších? Možná, že někdo bude jiného názoru, možná že je pro jeho nesmlouvavost někdo považoval za diktátora. Možná. Ale každý mu musí přiznat světový rozhled, pochopení pro nové, pro moderní, pro mladý názor a tím pro uvolnění nových tvůrčích sil.

AMU vychovala několik generací tvůrců a reprodukcí umělců, řadu vynikajících jednotlivců i tvůrčích kolektivů. Mnozí již sami učí nové žáky. Filmy pro kina i televizi — diplomní práce každého ročníku — jsou vždy zajímavé, ne bez překvapení a mnohé jsou hned zařazovány do distribuce. Je to zásluhou jen talentu tvůrců, nebo jsou zde zapojeny i faktory tvůrčího postupu výuky? Musíme říci, že oboje tak stejnou měrou — což ovšem zase neplatí jen o filmařích, ale o zpěvácích, hercích, loutkářích, virtuosech, tanečnicích i dalších. Jíž samo založení školy před dvaceti lety bylo heroickým dilem. Prosadit vysokou školu tam, kde dosud stála škola odborná, jak tvrdili ti, kteří znali vše od pěstování kukuřice, přes „jak se tavia ocel“ až ke koloraturnímu zpěvu!

Rektorát Akademie múzických umění po A. M. Brousilovi převzala profesorka M. Budíková-Jermiášová. (pik)

jaroslav kučera

útržky
z kalendáře

Říkal jsem si, když jsem sedal k psacímu stroji, že se právě v tyto srpnové dny vyhnou vzpomínkám na okupační dny v Praze. Říkal jsem si. Ale člověku to prostě nějak nedá, byť by si umínil, že určitě, tentokrát ale zcela určitě nebude ani trochu sentimentální, byť by se natil sebevíc k jakémusi vyumělkovanému cynismu. Musí chtít nechtě vzpomínat. Rok po oně šokující noci z dvacátého na jednadvacátého, pouhý rok na to, co do letního rána oznamoval rozchevřilý hlas Slávy Volného a ostatních kolegů z rozhlasu vpád sovětských, není ani možné nevzpomínat. A nebude to možné snad nikdy.

Chodil jsem ty dny často po ulicích. Jen tak, mezi lidmi, mezi lidskými věci obklopujícími vyjevené a bludové kluky se samopaly na okupačních pancéřích. A nemohl jsem se nabažít. Stovky a tisíce lidí v ulicích vytvořily v ony srpnové smutné dny jednotnou bariéru pospolitosti, oásu vzájemného pochopení, obleduplnosti a porozumění, obrovskou bromaду lidskosti a slušnosti. Byla to šokující, neuvěřitelná i podivná škola humanismu a lásky k bližnímu, ta srpnová československá jed-

pachmanův dopis závodním výborům roh

V poslední době jsem absolvoval řadu mítingů a besed a zúčastnil jsem se mnoha schůzí stranických, odborových a mládežnických organizací. Považuji za nutné se účastníkům všech těchto shromáždění omluvit za jeden názor, který jsem při mnoha příležitostech vyslovil a od tohoto názoru se distancovat.

Mluvil jsem o tom, že přes veškeré výhrady, které mám k politické linii dr. Gustava Husáka, jej považuji za jednoho z našich nejchopnějších politiků poslední doby. Omlouvám se za tento názor, který vyplýval z mých nedostatečných znalostí osoby současného prvního tajemníka ÚV KSČ. Celá řada jeho posledních vystoupení mne nezvratně přesvědčila o mém omylu.

Nelze totiž bezostyšně užívatí nejhrubší demagogie zaměňovat s řečnickým uměním. Nelze ani politickou bezzásadovost vydávat za taktické schopnosti, přizpůsobivost za realismus a naprosté nerespektování vůle našeho lidu za jakousi originální koncepci. Sou-
druh František Kriegl byl vyloučen ze strany. Stalo se tak za hrubého porušení stanov, poněvadž tím bylo dr. Krieglův upřeno nezadatelné právo člena KSČ vyjádřit na stranické půdě svůj názor. Den poté se dr. Husák neostýchal hrubým a demagogickým způsobem politicky likvidovaného protivníka ještě zesměšňovat a ostouzet. Tento postup dr. Husáka je tím odsouzenější, že straně druhé je znemožněno jakékoli vyjádření stanoviska tiskem či rozhlasem. První tajemník ÚV KSČ neprokázal tímto porušením elementárních zásad slušnosti nějaké zvláštní politické schopnosti. Lidé v naší zemi si ve své drtivě většině váží dr. Kriegla a odsuzují autora pomlouvačných výroků, pronesených na údajném „aktivu stranických funkcionářů“ z Prahy 9.

Můj kolega Karel Kyncl odsoudil za přítomnosti dr. Husáka jeho postup. Stalo se tak na plénu MV KSČ a dr. Husák se v jednom svém dalším projevu (na pozoruhodně zaranžovaném tzv. „shromáždění novinářů“ dne 2. červen-

ce) podivuje nad tím, že veřejnost zná obsah Kynclova vystoupení a nezná jeho odpověď, v níž prý „rozbil Kynclovu argumentaci na padrt!“ a že „při svobodné atmosféře(!) se ani on, ani ostatní neozvali, že byli „politicky na lopatkách“.

Kdo byl přítomen zasedání pléna MV KSČ, určitě ocení fantazii dr. Husáka a pozastaví se nad jeho ješitností. Sam život odpovídá: Vystoupení s. Kyncla je v naší veřejnosti právem oceňováno jako statečný a zásadový postoj.

Na aktivu v Ostravě dne 3. července věnoval dr. Husák nečekanou pozornost i mé osobě. Rád bych poděkoval za starost o úroveň mé šachové hry. Jenomže jednak si myslím, že si jako první tajemník bere na sebe opravdu starost příliš mnoho a jednak je to starost zcela bezpředmětná: jelikož mi StB odňala cestovní pas, šachovou činnost tč. rozvíjet nemohu.

Podle dr. Husáka jsem dostal v Ostravě mat. (Doslovný výrok: „Slyšel jsem, že jste tomu šachistovi dali pořádný mat.“) Je to pro mne informace překvapující. Mně je známo jen to, že jsme měli mít spolu s dr. Lakatošem a V. Havlem besedu s pracujícími NHKG, závod 3. v Kulturním domě v Zábřehu. Na tuto besedu jsme byli pozváni závodním výborem ROH a dostavilo se na ni přes tisíc lidí. Úřady jim chtěly asi názorně dokázat tvrzení dr. Husáka, že politická moc je opět pevně v rukou dělnické třídy a pracujícího lidu. Organové bezpečnosti obsadili Kulturní dům pracujících NHKG od sklepa až po půdu a pro pracující tam z toho důvodu nezbylo místo. Sešli jsme se tedy v málo komfortním prostředí zahrady, ale dělníci vydrželi dost dlouho na prudkém slunci a chováli se k nám přátelsky. Pokud tuto událost dr. Husák nazývá matem, zřejmě nezná základní pravidla šachu. Rád bych mu nabídl lekce této hry, ale myslím, že raději zůstane prvním tajemníkem. V tom se velice lišíme, já se těším zase na dobu, kdy budu moci opět klidně hrát šachy.

Také si myslím, že mocný politik by neměl sahat k takovým výhrůžkám, jako že někoho smete coby špinavou pěnu. Když se lidé někoho bojí, tak ho nemají rádi. Samozřejmě nemohu mluvit za jiné a hádat, jestli o to vůbec stojí. Jenomže příliš silná slova jsou většinou i znakem velké slabosti, a to znakem tak zřejmým, že to lidé poznají. A pokud dr. Husák reprodukuje heslo K. Gottwalda slovy „republiku si od takových elementů rozvracet nedáme“, měl by si vzpomenout, že jednou ve svém životě už byl on „takovým elementem“, který byl smeten jako „špinavá pěna“. Věřím, že nemá v úmyslu hrát starou hru v nové roli. Pokud to ale udělá, může být ujštěn, že plakat nikdo nehodlá.

Ve sporu s dr. Husákem mám samozřejmě jednu velkou výhodu: Až nad ním udělá historie svou tečku, on už nebude prvním tajemníkem a já snad nezapomenu úplně hrát šachy.

Luděk Pachman

Poznámka redakce:

Tento dopis vyvěsil předseda ZV ROH závodu 3 NHKG Kliner na nástěnkou ROH. Byl zabaven a s obsahem byli seznámeni pouze vybraní straníční aktivisté. K dělníkům se dopis normální cestou prakticky nikde nedostal.

Podle dosud neověřených zpráv byl Luděk Pachman zatčen československými bezpečnostními orgány a bude se zodpovídat za svá údajná protisocialistická prohlášení.

BOHEMIA c. V.

Připravujeme vydání dlouhohrající desky se sokolskými pochody

LVÍ SILOU

s nahrávkami od nejznámějších domácích dechových hudeb. Předběžné objednávky přijímá

BOHEMIA c. V.,
8000 München 22,
Widenmayerstr. 38
BRD

Delegát SSSR v Praze

karel friedrich

mahagonový opel

Vystoupili z vlaku a kouřili bulharské cigarety. Takže to byli Češi. On, otec rodiny mě obejmul a manifestálně zvolal: „Drahý příteli! Se Sovětským svazem na věčné časy – jsem se rozloučil! Smrt komunismu! Zbavil jsem se stranických příspěvků, ať žije demokracie!“

Pak jeli všichni do obchodního domu Karstadt a nakoupili tam věci. Takové ty věci, které uprchlík nutně potřebuje. A kterých je u nás doma nedostatek. Módní dudlíky s kytičkou, Ostrou papriku do omáček. Dámské laky na vlasy a tříkočku z plastiku pro Jeníčka. Pár tenoucých světíků a napodobeninu starodávného budíku pro babičku.

Druhý den se vydali na cestu po organizacích. Byli tam i tam, všude se zapsali a odevšad si něco odnesli. Večer psali dopisy jím, prosby plné slz nad nepříznivým osudem. Neboť ona si teprve před rokem nově zařídila ložnici. Neboť on jako intelektuál obětoval své dobré postavení, neboť ono jakožto nemluvné ztra-

tilo možnost jednou navštěvovat českou školku. A to všechno tam zůstalo.

Pak se čtrnáct dní slunili u vody a dokonce jim ani nepršelo. Má to tak někdo štěstí. Větším podporám to totiž trvá nejmenší čtrnáct dní, než dojdou z různých měst a států. Pár dní na to zazvonili u mého bytu, v němž stojí stůl, který jsem si udělal sám, abych mohl tohleto napsat. On jen vzdychal, ona slzela, ono mělo bolení a řvalo. Prý se vracejí, musejí se vrátit, teprve teď doopravdy poznali, že doma je doma. A někdo tam přece musí zůstat, není nic tragičtějšího než taková opuštěná barikáda. Popřipadé ložnice, zařízená teprve před rokem. Anebo dobrá práce, při níž se nemusí pracovat.

Zamával jsem jim na pozdrav. Nikoliv na nádraží, ale na ulici. Protože odjížděli v zánovním opelu, na který si mezitím zahospodařili. V takové mahagonové tmavé obložce, nacpané vším možným, bez čeho se neobejde ani v porobě... A já jsem si vzpomněl na to, co řekl náš soused Nathan Roubíček, když roku třicátého devátého zamkl svůj byt.

„Dámy a pánové,“ povídal tenkrát, „když jde o svobodu, nemyslete na měbel. Takovej mahagon vydrží ledaco, člověk ne.“

Pak zahodil klíč do kanálu a odjel do Anglie. Díky tomu, pokud vím, žije dodnes. Ovšem, mahagon už dávno vyšel z módy, dnes je v kursu spíše plech. Vylisovaný do tvaru karoserie. Ale vyprávějte to někomu, soudruzi!

vážení příznivci,

ne náhodou máme v hlavičce našeho časopisu slovo „nezávislý“. Jsme skutečně pouze skupina nezávislých československých novinářů, nejsme orgánem žádné strany, spolku či organizace, nehovoříme za určité náboženské či politické skupiny. Hovoříme pouze sami za sebe a věříme, že se nám podaří hovořit i za Vás. Jsme přesvědčeni, že společně, s Vaší autorskou spoluprací, budeme hovořit i slovy miliónů doma.

Tuto nezávislost vykupujeme ovšem zcela pochopitelnými i očekávanými obtížemi. Chceme dělat dobrý, čtivý a především pravdivý časopis. Jen Vám, svým čtenářům, jsme odpovědni za svou práci. A jen Vy máte možnost udržet nezávislost tohoto časopisu včasným a rychlým poukázáním předplatného. Stačí šekem.

Děkujeme Vám.

NAŠE KONTO JE: 863 750 BAYER. VEREINSBANK,
MAUERKIRCHERSTR., MÜNCHEN 27

malý oznamovatel

malý oznamovatel

Inzeráty do rubrik „Adresy“ a „Práci hledá“ zveřejňujeme bezplatně. V ostatních rubrikách jedná řádka 2 DM.

adresy

● Ing. Jindřich Černý
z Pražského projektového ústavu, pravděpodobně žijící ve Švýcarsku, snad v Zürichu. Adresu si přeje Jana Švestková, spolupracovnice z PPU. – T/1211

● Jan Hais
pozemkář Slavoj Vyšehrad, pravděpodobně ve Švýcarsku. Adresu shání Lupno a Láďa. – T/1213

● Marie roz. Burdychová
z Ruzyně, ul. Padlých hrdinů, snad se zdržující v NSR. Adresu žádá Jana Švestková z Ruzyně. – T/1214

● Aleš Vítek
New York. Ozvi se Slávovi a Jarodovi. – T/1215

● Jindra Zelenková
která pracovala v Garmisch-Partenkirchen. Dopis v redakci – T/1216

● Josef Boháček
ještě nedávno Mnichov. Adresu potřebuje redakce – T/1217

● Jiří Svoboda, dipl. ing.
ze Smíchova, Zborovská ul., tč. pravděpodobně ve Švýcarsku. Adresu pro předání dopisu potřebuje redakce – T/1219

práci hledá

● Sekretářka
23 let, praxe v nakl. a novinách, hledá uplatnění v NSR, v kterémkoliv oboru. – T/1220

● Chemik – laborant
60 let, tč. v chem. provozu v Zürichu, změnil působiště do Mnichova. – T/1221

● Grafik – leyauteur
36 let, hledá volnou spolupráci. Velká praxe v nakl. a tisku. – T/1222

● Strojní sazečka
s praxí v novinové a knihtiskové tiskárně hledá uplatnění v NSR. – T/1225.

● Zámečník se strojní prům.
hledá vhodné místo v NSR, nejraději v Mnichově – T/1226.

volná místa

● Lékaře
do lázeňského střediska hledají spolupracovníci z Československa. T/1223

● Zdravotní sestry
do lázeňského střediska potřebují spolupracovníci z Československa. – T/1224

● Fotografa – reportéra
profesionála, k volné spolupráci hledá redakce TEXT 69.

● Zástupce pro prodej TEXTU
hledáme ihned ve všech zemích. Provize 20 %!

*

PRAŽSKÝ SRPEN

kniha dokumentů, osobních vzpomínek a fotografií ze dnů okupace, autorů Jaroslava Kučery a Slávy Volného vyjde v Londýně v anglickém jazyce. Bohemia c. V. připravuje její českou verzi, oca za 7 DM. Předběžné objednávky a zásnamy laskavě zasílejte na adresu: Widenmayerstr. 38, 8 München 22, BRD.

vladimír škutina

presidentův vězeň

„Koliks vyfasoval?“
„Sestnáct měsíců.“
„A za co, prosím tě?“
„Za nic!“

„Tak to mě nenalecvej, tos musel něco udělat – za nic se dáva pět let...“

Před pomníčky padlých barikádníků stály děti v bílých košilích a tvářily se zimomřivě.

Bylo odpoledne 5. května roku 1962 – tedy dávno, dávno po překonání následků kultu osobnosti.

Všechny noviny ještě jednohlasně přezýkovaly prvomájový projev Antonína Novotného, v němž – jak už bylo jeho zvykem – vyhrožoval a spílal inteligenci. Můj vzácný profesor Václav Wasser- man mě zrovna přesvědčoval, že by mu – Antonínu Novotnému – měl někdo taktně vysvětlit, že se neříká „zemědělci“, ale že nad tím E je háček a že se to tedy vyslovuje „zemědělci“.

Toho dne navečer se konala předhlídka amatérského filmu v Trojické ulici a režisér Wasser- man si mě přišel vyzvednout do redakce v Jungmannově třídě číslo 15. Protože jsem měl vyfotit ještě nějaké dopisy, rozhodl se, že půjde napřed.

Krátce po jeho odchodu vešli do redakční místnosti bez zaklepání dva muži, jeden vysoký a druhý podsaditý.

První měl ruce v kapsách koženého kabátu a velice hrubý výraz v tváři – říká se o takových lidech: „Toho bych nechtěl potkat v noci v parku!“ Druhý vypadal jako zkrachovaný překupník koní a táhlo z něho pivo. Tato okolnost mě také zpočátku zmátla. Považoval jsem je za zbloudilé alkoholiky.

„Rádi bychom si s vámi promluvíli“, řekl ten, jehož bych nechtěl potkat v noci v parku.

„Prosím,“ odpověděl jsem nic zlého netuše. „Posaďte se!“ A s blahosklonným pokynem člověka, jenž udílí audienci, jsem jim ukázal na křesla u konferenčního stolu.

„Tady ne,“ zachroptěl ten, co z něho táhlo pivo. „My jsme vod Bezpečnosti,“ dodal a vytáhl z kapsy nějaký průkaz.

Dneska vím, že jsem si měl průkaz prohlédnout, že jsem měl trvat na předložení zatykače a že jsem měl a mohl udělat spoustu věcí. Jenže kouzelné slovo „Bezpečnost“ ve mně vyvolalo podmíněné reflexy, takže jsem náhle přestal být bhawosklonný a dostal jsem hrozný strach, který se těžko dá popsat. Na mou duši, že jsem v té chvíli neměl ponětí, proč ti dva zatykači jsou v redakční místnosti, neměl jsem potuchy, že mě povevou do věznice, do jedné z nejhorších věznic v Evropě. Napadlo mě, že se potřebuji o čemsi poradit, že možná budou chtít nějaké svědectví nebo co.

Člověk si vzniklé situace v životě vždycky idealizuje a možná, že je to dobře. Přesto jsem měl nevyslovitelnou hrůzu a snad jsem i zčervenál. Napadlo mě, že si musím zavolat domů. Měl jsem strach, jestli se tam snad něco nestalo. Má žena byla nemocná a měli jsme právě pětiletou dceru. Teď vím, že by kvůli tomu za mnou nechodila Bezpečnost, ale ve chvíli strachu napadne člověka ledacos.

„Zavoláte si až potom,“ řekl ten, jehož bych nechtěl potkat v noci v parku a zastoupil mi cestu k telefonu.

To mě na druhé straně uklidnilo, protože to vzbuzovalo naději na návrat. Měl jsem modrý svetr z Itálie a připadalo mi neslušné chodit někde s Bezpečností bez saka. Vzal jsem si proto na sebe přšpiplášť, zavřel jsem stůl a vyšel jsem na schodiště. Ještě dnes, když po těchto schodech v hlavní redakci publicistiky v Čs. televizi sestupuji, ohlídám se podvědomě, jestli snad za mnou není ten závan nadměrného požití piva a ten hubený čahoun, jehož bych nechtěl potkat v noci v parku.

Vyšli jsme před dům do Jungmannovy třídy, kde stály dvě šestsettrojky. U jedné otevřeli zadní

dvířka a vyběhli mě, abych si sedl. Ti dva návštěvníci se posadili každý z jedné strany a já dodnes zápolím se zdvíháním se žaludkem, neboť ten, který vypadal jako zkrachovaný překupník koní, mi s hlasitým říháním oddychoval na zátylek.

Ještě přišel z předního auta nějaký muž a zeptal se jestli je u nás někdo doma. Řekl jsem, že žena a on to křikl dopředu. Slyšel jsem, jak kdosi v tom předním autě poznamenal, že to má nejraději, když je doma mladá ženuška sama. Ale druhý hlas ho usadil:

„Z toho moc nebude – vona je šestinedělka!“

Trochu mě to zarazilo a muže, který se přišel zeptat, jestli je někdo doma, zřejmě taky, protože dal rychle pokyn našemu řidiči, abychom jeli a já pak zahlédl, jak těm dvěma v první šestsettrojce spílá.

Zahnuli jsme do Lazarské a pak do Spálené. Myslel jsem, že mě vezou do Bartolomějské. Taký to tak vypadalo, jenže my projeli kolem Bartolomějské a jeli dál Husovskou ke knihovně a k Rudolfinu.

Pamatuji se velice přesně, že jsem si všiml těch dětí u pomníčku padlých, a protože jsem krátce předtím viděl Ionescova Nosorožce, uvědomil jsem si, že pan Ionesco je proti naší současnosti účinný socialistický realista. Že tohle, v čem žijeme, je dokonalá absurdita.

V Dejvicích, před bývalou Masarykovou kolejí, kde je dneska nějaký odbor ministerstva vnitra, zastavili a mě napadlo, že to bude mít asi něco společného se špiónáží, protože jsem si naivně myslel, že v té Masarykově kolejí je oddělení pro špiónáž a kontrašpiónáž.

Ten, jehož bych nechtěl potkat v noci v parku, vystoupil a roz-

novanými zákuty a zastavili před zadním vchodem zamřížovaného baráku.

Vyšli nám vstříc dva uniformovaní muži s červenými výložkami a po krátké domluvě s mými průvodci mě převzali do své laskavé péče. Nejprve mě strčili do místnosti, kde byly dvě židle a stůl a nařídili mi, abych čekal. Ještě předtím mi odebrali občanský průkaz. Pak odešli a za sebou zamkli.

Po chvíli se dveře opět otevřely a dobromyslný stařík mě vyzval, abych ho následoval. Pamatuji se velice přesně, že řekl, abych ho následoval, neboť mě ta větná vazba z úst bachaře překvapila.

Dovedl mě do jiné místnosti a přikázal, abych se svlékl do naha a přitom sepsával můj inventář. Zvlášť zapsal obsah mých kapes.

Pak jsem musel jít pod sprchu a jakýmsi štiplavým a zapáchajícím mýdlem jsem byl odvšiven a odcivilizován. Dostal jsem tříčtvrteční spokdy (vzpomínám si, že se mi v té chvíli objevil před očima můj dědeček – truhlář, který takové spodky nosil). K spodkům jsem dostal noční košili bez límce, jakou nosil Charles Chaplin ve svých groteskách pro zvýšení komického účinku. Jenže to nebyla noční košile, nýbrž košile pro den i noc, jak jsem pak byl zasvěceně poučen. K tomu mi přidali pantofle bez paty a teplákovou soupravu hnědé barvy. Ihnedou barvu jsem odjakživa nenáviděl, ale kdyby mi někdo od té doby poradil, že si mám koupit hnědé šaty, možná, že by mě sklátil infarkt.

Pak ten laskavý starý bachař, který uměl říkat „Následujte mě!“ řekl, že si mám dát ruce za záda, sklonit hlavu a jít před ním. Vždycky když prý někdo půjde po chodbě, mám se postavit čelem ke zdi, dívat se do zdi nebo na zem a neohlížet se.

To už nezavazovali oči černým šátkem. Toto už byl výdobytek socialistické zákonnosti, jak jsem byl po celou dobu vězení poučován.

Vzal mě do výtahu a odvezl do druhého patra. Alespoň si myslím, že to bylo druhé patro, poněvadž na cele bylo číslo 203.

V druhém patře mě předal jinému, mnohem mladšímu bachaři, ten odemkl spojení mříže mezi odděleními, otevřel celu s číslem 203 a vpustil mě dovnitř.

Cela byla úzká s neprodyšným oknem, aby nebylo vidět a bylo tam zima. Z otevřeného otvoru v podlaže zapáchalo. Později mi vysvětlili, že to je jednak záchod, jednak umyvadlo a jednak studně na občerstvení žiznicích. Byl jsem vždycky pro pokrok a racionalizaci, ale tohle trojúhelné zařízení se mi nelíbilo. Pak tam byla sklápěcí sedačka a sklápěcí lůžko, do něhož mi za malou chvíli přinesl růžolící poručík dvě deky, prostěradlo a povlak na podhlavník a vyložil mi, jak se s tím zachází, což bylo vzhledem k mému polytechnickému minimu značně složitě.

To jsem byl pořád ještě v psychickém traumatu. Nevědomoval jsem si dobře, co činím a všechno, co jsem dělal, prováděl jsem mechanicky a spíš podvědomě, puze pudem sebezáchovy. Pořád jsem měl ten nevyslovitelný strach a v krátkých intervalech jsem čtyřikrát za sebou vzrval, i když jsem pak už nic v žaludku neměl.

Jak dlouho jsem byl v cele, to dneska při nejlepší vůli nemohu odhadnout. Víím jen, že když už jsem byl na pokraji šílenství, otevřely se dveře a přísný mladý bachař trhl hlavou; když jsem hned tomuto laskavému pokynu neporozuměl, křikl na mne: „Pojďte se mnou!“ Mnohem později jsem se od spoluvězňů dověděl, že této kategorii bachařů se říká „psovodí“. Mohlo mě to hned napadnout, protože mě skutečně vodl jako psa. Pořád jsem musel strkat hlavu ke zdi – když odmykal spojovací mříže, když je zamýkal, když přivolával výtah, když výtah zastavil a on se šel podívat, jestli někdo nejde po chodbě. Chybělo jen aby se plácal

po stěhu a volal: „K noze, Amure!“

Vedl mě dlouhou nepřijemnou chodbou, pak zaklepal u jedné dveří a ohlásil:

„Soudruhu kapitáne, přivádím obviněného Skutínu!“

Muž uvnitř řekl, že dobře, já směl odtrhnout hlavu od zdi a vejít do místnosti. Že to byl kapitán, jsem poznal z psododova hlášení. Tento zavalitý bonvivant byl v civilu a zrovna si perořízkem ořezával tužku. Vyzval mě, abych se posadil do kouta na rohové prkénko a rozsvítil na mne světlo. Snad aby na mne lépe viděl, anebo abych mu já neviděl do očí.

Cítil jsem, že má před sebou kávu a dostal jsem úplně živelnou chuť na šálek kávy. Tato chuť měla být ukojena až po deseti měsících.

„Tak mi povídejte,“ řekl po dramatické pomlce vyšetřující a já se hloupě zeptal, co mám povídat.

„Vždyť vy víte,“ řekl laskavě a já přes světlo zahlédl, jak dává hlavu na stranu a vyčkává.

Jenže já doopravdy nevěděl. Myslel jsem na domov, a protože jsem měl strach, co je u nás doma, a protože jsem viděl na stole telefon, požádal jsem tohoto laskavého muže, jestli bych si mohl zavolat. Z toho je vidět, jak neúplně představy jsem měl o systému Bezpečnosti v roce 1962.

Odpověděl, že to není možné. Poprosil jsem ho tedy, aby on zavolal a řekl mé ženě, že se mi nic nestalo. Odvětil, že už jí to řekli jini.

Teprve když jsem se vrátil po odpokání trestu domů, jsem se dověděl, že ta druhá šestsettrojka jela k nám a její posádka provedla přesně to, co se ukazovalo ve válečných filmech o razících gestapa v domácnostech podezřelých antifašistů.

Když přijeli k nám, byl právě čas ke krmení dcery. Muž, který přepadovému komandu velel, řekl, že krmení počká, aby jim žena ukázala, kde mám věci.

Nejprve před jejíma očima vyrabovali psací stůl a sebrali všechny písemnosti které tam našli. Pak brali jednu knížku za druhou, vytřepávali ji hřbetem vzhůru, jestli snad nemám mezi stránkami ukrytý nějaký špiónážní materiál, a pak knihu hodili na zem. Jiní z přepadového komanda zas řádili v ostatních místnostech. Přes toto početné personální obsazení jim předhlídka mého bytu trvala osm hodin, zatímco má dcera plakala a má žena se zvolna učila nenávidět. Ani ji neřekli, proč jsem byl zatčen.

Myslím, že v době, kdy přepadové komando opouštělo můj byt, já už příčinu zatčení znal: „Sní- žování vážnosti prezidenta republiky, podle paragrafu 103“.

Řekl jsem prý, že prezident republiky Antonín Novotný je vůl.

(Pokračování příště).

TEXT 69

Československý nezávislý měsíčník

Vydává Bohemia, Czechoslovak Cultural Committee e. V. Šéfredaktor Jaroslav Kučera, předseda redakční rady Sláva Volný. Adresa redakce: 8000 München 22, Widenmayerstr. 38, BRD. Telefon 29 41 62. Podepsané články nemusi vždy vyjadřovat názor redakce. Toto číslo vyšlo 21. 8. 1969. Uzávěrka čísla 15. 8. 1969.

Cena jednoho čísla 1,50 DM, předplatné na půl roku 10.– DM, zvýhodněné roční předplatné 18.– DM včetně poštovného. Číslo šekového účtu: 803 750 Bayerische Vereinsbank, Mauerkircherstr., 8000 München 86. BRD.

Tisk: „LOGOS“ München, Rothnerstr. 14